

ديوانى رههبر

شيخ تهها شيخ سعيد

1973 - 1903

ساغکردنه وه و راقه کردن

همه زياد شيخ تهها

نووسينى پيشه كى

د. مارف خهزنده دار

2010

ناوی کتیب : دیوانی رهبر
بابهت : شاعر
ناوی شاعر : شیخ تهها شیخ سعید
ژماره سپاردن : 1794 / سالی 2010
تیراژ : { 1000 } دانه - چاپی یهکهم
نرخ : 2500 دینار

روونکردنه وهیهك :

ئهم چاپه كه له تشرینی یهكهمی سالی 2010 به ئه نجام گه یشت .. دواى ته واو بوونی كۆمه ئی هه ئه ی چاپ و هه ندى كه م و كوورپی و نه بیرچوونم تیدا به دی كرد ... كه پیش به چاپ گه یاندنی په ئه م تیايدا كردبوو بو ئه وهی خوالیخوشبوو (د. مارف خه زنه دار) كه پیشه كیه كه ی بو نووسیوو , به چاپكراوی بیبینی .. له بهر ئه وهی هه موو جارئ به په رۆشه وه ئی ئه پرسیه وه ... ئه وه بوو له 2010 / 10 / 4 چاپه كه ی ته واو بوو و چه ند نوسخه ییكم گه یانده خزمه تی به رئه وهی له 2010 / 10 / 25 كۆچی دواپی بكات ....

ئهم بلاوكراوه ئه لیكترۆنیه دا ئه وهی دركم پی كردبئ له هه ئه ی چاپ و نه بیرچوون له روونکردنه وه و په راویز, هه وئم داوه بیاننوسم و راستیان بکه مه وه .. به و هیوایه ی به كه مترین هه ئه و كه م و كووریه وه جارێکی دی خستبیتمه وه بهر دیده ی خوینه رانی

له گه ئ هیواى سه ركه وتن بو گشت لا یی

محمدزیا د طه سعید

15 نیسان / 2011

ئاونیشانی پۆستی ئه لیكترۆنی :

Kameran954@gmail.com

ئەو بەرپزانی ئە کتیبە کەیان ئە لایە ئە توانن ئە سەر ئەم بلاوکراوہیە تییبینی
ئەو شوینانە بکەن کە ئە خواروہ دەست نیشان کراوہ :

1- وشە (رووح) کە بە هە ئەی تاییست بوە بە (رۆح) بە گشتی راستم
کردوہ تەوہ , ئە گەر ئە هەر شوینیکیش بەر چاو کەوت ئەم دیوانەدا ئەوا
هەر بە (رووح) ئە خوینریتەوہ .

2- ئە هەر شوینی پیتیک زیاد یا کەم - بە تاییەت (واو) هکان ه ئەی زۆری
تیدا بوو - ئەو نەدی درکم پی کردبی راستم کردوہ تەوہ .

3- ئەو شوینانە کەم و کورتی تیدا بوە و ئەو پەراویزانە کە لیم زیاد
کردوہ یا ئە کتیبە کەدا نیە و ئیستا بە پیوستم زانیوہ .. ئەم خستە یەدا
دەسنیشانم کردوہ :

لا پەرە	راستکردنەوہ و تەواوکاری	زنجیرە
9	هەرچە نەدە ئەو (سەفەرانە ماندا) هەندئ جار	1
35	پەراویز بو پارچە شیعری (ئەی وەتەن مە حروومی گەشتی)	2
37	نیشانە (فەخرە هەر کوردئ) ئە ریی	3
51	ئە هەر لایی کە (سەر دانیم) کە بیمە	4
56	خوینی گەش (بپژینەوہ)	5
58	گەر (قەدەم رە نچە) بکەئ	6
84	پەراویزی سەرگوزشتە کەم ئە سئ پەراویزەوہ کردوہ بە پینج	7
96	ئە سوحبەت عومری (بی وەفایی ما)	8
98	پەراویزیکەم بو وەرگیرانی چوارینەکانی خەيام زیاد کردوہ	9

سالی {1946} به کامیرای گیوی موکریانی گراوه
له شاری هولیر

ناوهرۆك

لاپه ره	بابهت
9	پيشه كى
14	وته ييگى پيوست
17	ره بهر و بنه مائه كهى
24	ره بهر و شيعر
28	شيعر هگان
29	شيعرى نيشتمانى
46	شيعرى غه زهل
62	شيعرى ويژدانى
72	شيعرى ماته م
77	شيعرى دينى
82	پاشكو
83	سه رگوزشته
84	حه ياتى ره بهر (به خه تى خوى)
91	وه رگيران
93	چوارينه كانى خه ييام
99	قره باش
105	پيشكو تايى
108	وينه و دو كيو مينت

پيشه كس

به قه لئمی

د. مارف خه زنه دار

- 1 -

شیخ ته ها شیخ سعید دوستیکی نزدیکی مائی نیمه بوو، له که رکوک ده ژیا. مائی نیمه له سه رده می میرد مندالیم دا سه فەرمان بو که رکوک زور بوو، سه فهری شیخ ته ها بو هه ولیر له وهی نیمه که متر بوو. هه رچه نده له و سه فهرانه ماندا هه نئدی جار ده بووین به میوانی مائی شیخ ته ها.

بو ناسینی له و که سهی نیمه به شاعیر ناوی ده بهین، پیویسته له و دیرانه بخوینینه وه که شیخ ته ها له بابته ژیانی خویه وه نووسیویه تی. له ناو له و زانیاریانه دا له وه مان بو درنه که وی هه ر له مندالیه وه به بی دایک و باوک که وره بووه. کوچی ناوه ختی نه مانه ناسوری ژیانیان بو کوربان به جی هیشتوه، له سوزی نزدیکترین که س بی به ش بووه. نینجا که س و کاری، نه وانهی پیویست بوو بن به دایک و باوک بووین به دوژمن و به ربه رکه کانیان کردوه.

له م دیاردهیه له په روه رده بوونی شیخ ته ها بووه به هوی له وهی ژیانی ناله باری خوی له چاره نووسی نه ته وهی کورد ببینی، واته خوی و کورده که ی هه ردووکیان به د به ختن، به لام که به ته من که وره بووه به د به ختیبه که ی خوی له بیر چوته وه و به دبه ختی میله ته تی کورد له شیعی دا رهنگی داوه ته وه.

- 2 -

شیخ ته ها له زووییکه وه دهستی کردوه به شیعی هونینه وه و نازناوی (ره به ر) ی بو خوی هه لبراردوه، به لام خوی وه کو شاعیریک درنه ده خست، نه یده گوت من شاعیرم ! پیی خوش نه بوو داوای شیعی لی بکن، له به ر له وه تا نیستاش به گوم ناوی مایه وه، که چی شیعی جوانی وای هه یه له پله بیکی نیستیکی نه وتودایه ریگهی بو خوش ده که ن بچیتته ناو {میژووی نه ده بی کوردی} یه وه.

له گولښير كردنى دنيای شيعرى رههبر نه گهر چى كه ميشه كومه نيك شيعرمان دست
دهكوى له و بابه تانهى شيعرى كلاسيكى كوردى خهريكين . له م ماوه يه دا نمونهى
ناوه روكى هه ندئ له و شيعرانه ده خرينه روو .

- 3 -

رههبر له شيعرىكى نيشتمانى دا زياتر له لاواندنه وه ده كا ده ئئ :

نهى وه تن مه حروومى كه شتى كوئشه ن و سه يرانتم
مردووى ده ستى غه ريبى و بيكه سى لاوانتم

ئه م دست پئ كردنه نه وه ده خاته روو دوا كه وتووى كورد كيشه ي هه ره گه و ره ي شاعيره ,
له بهر نه وه ده ئئ :

خوين له چاوم دئ له باتى نه شكى هه سره ت دائيما
چونكه هه ر جارئ ده بينم ديلي ده ست دوونانتم

سه يرى كوئزارت نه كه م هه رچه ند مه تاعى دوژمنه
خوم له قور هه ئنيم كه مه جا قوچه كه ي قوربانتم

ئه م شين و شه پوره به لاي شاعيره وه بو ميلله ت نه گهر چى پيوسته , به لام دواكه وتووى له
جيبى خوى نيه , له بهر نه وه يه ده ئئ :

كه ي ده زانى لاوى من جوگرافيا و تاريخى كورد
رؤژ و شه و مه شغوولئ هه رفى زيكرى يا كوردانتم
كورده تا كه ي بيكه سى هه ئسه كه عه سرى بيسته مه
نهى به قوربانى سوپاهى نارى و بابانتم

بیری کوردایه تی له رۆژگارانى سه دهى بېسته م دا تا سه ر ئېسقان كارى له ره بهر كردبوو له هۆنینه وهى شیعری سیاسى دا، له مه دا هه ندی جار ته عبیر و ئیکسیکۆنى سوفیزم به کار دینی، به وهى له باتى زیکرى (یا هه ی ...) زیکرى یا (کوردان ...) ده کا،

- 4 -

مه يدانى غه زه ل و دلداری لای ره بهر ناوه دانه، هه ندی جار وه ستایه تی ده نوینی که لاسایی مامۆستایانی غه زه لی قوتا بخانه ی نالی ده کا له ناوچه ی سلیمانی ... له غه زه لیکی دا ده ئی :

هه ئده وه سه رپۆشی روو تا ده رکه وی رۆژی مونیبر
کافری زولفت له بهر چی مه نعی گوئزارم نه کا
نهم وینه یه بی گومان له به ره مه می گه لی له شاعیران ده بینری وه کو هه قیقه تیک وه ک
ئیدیوم خوی ده نوینی، به لام ره بهر و شاعیرانی دیکه بۆنه وه هه قیقه ته ناسۆییکی
جوانکاری دیکه دروست ده که ن ... هه ر له وه غه زه له دا ره بهر ده ئی :

ره زه یی سینه ت له کافر مه نه ه، ئیسلامم نهم ن ؟
بۆ نیشاره ی {فادخلوها} مه نع و ئینکارم نه کا
قامه تی نه لفت له دووری، (ره بهر) ا وا بۆته دال
چاوی پر فیتنه ی نیگاری تازه دووچارم نه کا

نهم دیرانه و هه موو غه زه له که له رووی زمانه وه گشتیان ده چنه ناو نه وه فه ره هه نگه ی وشه و زا راوه و ته عبیر و ئیکسیکۆنى غه زه لی کلاسیکی ده گریته خوی .

- 5 -

له غه زه لیکی دیکه دا ره بهر به هه ناسه ییکی سوفیزمانه به شوین هه قیقه ت ده که وی، هه موو دیریکی شیعه ره که به (شه رته) ده ست پی ده کا، به زۆری له نیوه ی یه که می دیره که دا وینه ی رووداو ده گری و له نیوه ی دوه میدا دژی دوه ستی . ئیتر به شیوازی ره وانبیرشی شیعری

میلله تانی رۆژ هه لاتى ناوه راست ده که ویتته ناو گێژاویک سنوور له نیوان
سۆفیزم {تهریقهت} و شهریعت {نایین} نامینی. ئەمه دیاردهییکی سهلمینراوه له شیعری
کلاسیکی دا و هیج گێروگرفت و هه ئویستی دژ به یهك دروست ناکا ... له هه ندی دیڤری ئەو
غه زه له ی, ره هبه ر ده ئی :

شه رته وهك مه جنوونی ریسوا روو به كه ژ , دیوانه به
رۆژ و شه و عه ودائی له یلا وهه م ده می وه حشانه به
شه رته وهك په روانه دایم روو به رووی شه معه كه ت
ئاگرئ هه ئكه م له خۆم نه و سا فیدای جانانه به
شه رته وهك (نازه ر) خه ریکی بت په رستی قه ومه كه ی
پشت به زیننار رابوه ستم, نۆبه چی بتخانه به
شه رته تا عومرم به مینی روو له ته قوا و دین نه كه م
یا وه كو پیری موغان خۆم حاكمی مه یخانه به

- 6 -

له سائی / 1956 شیخ مه حموود له به غذا کۆچی دوایی کرد و ته رمی برایه وه سلیمانی و
له مه مرگه وتی گه و ره نیژرا . له و سه رده مه دا زۆربه ی شاعیرانی کورد زمان ماته منامه یان
بۆ نووسی ... نه گه رچی ماته منامه كه ی محمه مه د سائح دیلان سه رپشکی هه موویان بوو
له رووی جوانکاریه وه ... به لام نه وانی دیکه شبوچوونی قه شه نگیان هه بوو , دیاره ئەو
ماته منامانه هه ندیکیان له سه ر به حری عه رووزی و یه کیتی قافییه هۆنرابوونه وه ,
هه ندیکی دیکه یان به شیوازی شیعری نویی خۆمائی به کیش و قافییه ی ره نگا و ره نگه وه
خۆیان ده نواند .

سۆزی ره هبه ر بۆ کۆچی شیخ مه حموود بزوت, له چوار چیه ی شیعری عه رووزی کلاسیکیدا
توانی وینه ی جوان به رجه سته بکا بۆ ناسینی ئەو سۆزه به کوئه . ئیتر شیخ مه حموودی وه کو

سه رداریکی قه ومی کورد و ده رویشیکی ته ریقه تی قادری خسته روو . له هه ندی له دیڤه کانی
ئه و شیعره دا ده ئی :

كۆچى كورد، وا زوو له دنيا پيشره و سهردارى كورد
داخه كهه بۆ تاقه سوارى قهومى بى غه مخوارى كورد
كوا چراى شۆرشگه ريمان بۆ گه لى كورد له عىراق
كوا گولى ئاواتى دوور و شوعله يى نه نوارى كورد

پيش نه وهى كۆتايى بهه م پيشه كيبه بينم پيوسته سوپاسىكى بى پايان پيشكيش به
(حه مه زياد) ي كورپى شىخ ته ها ي (ره هبه ر) بكهه نه و كوره به نه مه كه ي خوشه ويستىكى
نزىكى باوكى له بير نه كردوو و ويستوو به تى ناوى منيش بچيته نه م كتىبه وه . هه ر وه ها
سوپاسى ده كهه بۆ نه و هه ول و كۆششه ي خه ر جى كردوه له پىناوى بلاو كرنه وهى نه م
يادگار ه، نه وهى بىگومان ده بىته سه رچاوه يىكى دىكه بۆ نووسينه وهى ميژووى نه ده بى كوردى

هه ولير : مه ئبه ندى رووناكى

مارفا خه زنه دار

26 ي مايسى / 2010

وتەبىيىكى پىۋىست

ئەم دىۋانە كە ئىستا ئەكەۋىتتە بەردەستى خويىنەران ئەگەر بارودۇخى كوردستان بەگشتى و كەركوك بەتايىهەتى بەوجۆرى كەھەموو ئەيزانىن نالەبار نەبوايە دەبوو ئەمىژە بە چاپكراوى ئەبەردەستماندا بوايە .

دەستنووسى ئەم دىۋانە چەند جارىك ھەوتى ئە چاپدانى دراۋە .. رەھبەر ئەژيانى خۇيدالەسائى (1970) ئەلەي خوالىخۇشبوو (گىۋى موكريانى) كە خاۋەنى چاپخانەى كوردستان بوو ئە ھەولپىر و ئەكۆنەۋە برادەر بوون , داينابوو بەونيازەى كەبۇى چاپ بكات .. ماۋەى (3) سال ئەلەي مایەۋە و ھەرچاپ نەبوو- كە بە راستى ئەو چەند سائە كاتىكى ئەبار بوو بۇ چاپكردنى - مایەۋە تاكو ھاۋىنى (1973) ... ئەو كاتە ھەر چەند مانگىك بەسەر مردنى شاعىرەكەدا تىپەر بووبوو .. ئەۋەى راستى بى من ئەفەوتان و بزر بوون ترسام , ئەبەر ئەۋە چووم بۇ ھەولپىر و ئەگەل جەنابى موكريانى قسەم كرد و داۋاى ئەۋەم ئى كرد كەكاتىكمان بۇدىارى بكات بۇچاپكردنى .. ياخود بمانداتەۋە بۇئەۋەى خۇمان چارىكى بۇبەكىن . رەھمەتى بەھەردوو رىگاكە توند بوو , خۇى تورەكردو وتى ئىستا ئەناۋ ئەۋەھەموو لا پەرە و دەستنووسە پەرش و بلاۋانەدا بۇم نادۇزىتەۋە .. سبەىنى ۋەرە ۋەرىگەرەۋە ! بەلام ناو و شىعەرەكانى ئەمىژوۋى ئەدەبىياتى كوردستان دىنمەدەرەۋە! وتم : تاكو ئىستا ئەھىچدا ناۋى نەبۋە ! ... بالەۋەشدا ھەر نەبىت *.

---

* ئە ھەشتاكاندا ئەۋەكتىبە مەۋعوود) ە كەۋتە بازارەۋە و مامۇستا (گىۋى) تىايدا بەئىنەكەى خۇى بەجىن ھىنابوو ! ئەگەر چى كورتەى ژيان و نموونەى شىعەرەكانىشى ئە كىن مابوو , ئە گەل گەئى شىعرو نووسراو و لا پەرەى تىرىش كە ئەگەر ئىستا ئە بەردەستماندا بوونايە ئەما نىختتە دىۋانەكەۋە .. بە ھەرچال , ... ئە نىۋە بگەرئىتەۋە قازا نچە ..

ئەو دەبوو بۇ سەبەبىنى بەيئان قىلىشقا چووم و ئېم وەرگرتەو و داواى ئېبوردنىشم ئېكرد و بۆشم دووبارە كىردەو كە من واى بەباش ئەزانم ئەلاى خۇمان بېت . ئەبەھارى (1974) دېسان بارى كوردستان بە جورى تېكچووهو ئەك چاپكردن بە ئكو هەر ئەماننەزانى ئەكوى بېشارىنەو .

ئەسائى / 1986 خوالېخۇشبوو مامۇستا (اومېد ئاشنا) كە ھاورېم بوو جارېك پېى و تم : بۇ نامدە يتى كارى تېدا بىكەم و ئەگەر بواریشمان بۇرەخسا ئەوا چاپى ئەكەين ! و تم بۇچى .. نا ؟ من خۇم خەزناكەم ئەو كارەبكەم بۇئەوئە ئەئىن لایەنگرىى تېدا كىردەو ، كە سېكى دى ئەو ئەركە بە جى بھېئى باشترە .

ئەو دەبوو ماوئە سائېك مایەو ئەلاى ، گشتى نوسىبوو و پەراوئىزى بۇكرد بوو بە لام ئە (نوسىنەو بوچوون و پەراوئىز) دا هەئە زۇرى تېدا بوو ، ئەوئەش بەھەر حال قابىلى چاك كىردن بوو ، بە لام باروئۇخى خۇم و خېزان و بەگشتى كوردستان ، بەر بەستى گەرەبوون بۇ چاپكردنى ... ئە داواى را پەرىنىش ، كەركوك كە بنەماى ئەوشىعرانە ئە 00 بەبى ئازادى ئەوشارە ... بلاو بوونەو هېان بايە خېكى ئەوئەوئە دەبوو ...

بە كورتى من (ئېستا) بە كاتېكى ئەبار ئەزانم ، بە تايىت پاش بلاو بوونەوئە كىتېبەكە دكتور مارق خەزنا دار (رۇزگارى من) ، كە چەند یادگارېكى باس ئەكات و وئە بېكىشى ئە كىتېبەكە ئېدا داناو ، من خۇم داواى ئەوئە ئە رېگای ھاورېم كاك (ئازاد عبدالواحد) دەو ئەگەل جەنابى دكتور مارق قسەم كىردو پېشنىازى ئەوئە بۇكردم : من نامادەى بىكەم و جەنابېشى پېشەكى بۇ بنووسى .

بە و جۇرە من كە و تمە خۇم و دەستم كىرد بە ساغ كىردنەو و خستتە سەر رېنووسى سەردەم ، هەندى وشە ئەبى كە پېوئىستى كىردەو وەك خۇى بېئىتتەو بۇئەوئە ماناى ئەشېوى .. داواى نووسىنەوئە شىعەرەكان و رېكخستىيان بە گوئىرەى بابەت ، بەم شېوازە كە و تمەكار بۇ هېئانە بەرھەمى ئەم دىوانە :

1 (نووسىنەوئە كورتە بېك ئە ژىانى ، ئە ژىر ناوى (رەھبەر و بنەمائەكەى) وەكو تەواو كەرىك بۇ سەرگوزشتەكەى خۇى .

- 2) نووسینه وهی کورته بیك دهربارهی شیعرهکانی له ژیر ناوی (رهههبر و شیعر) که به گشتی له سهر شیعر و په یوهندی رهههبر به شیعره وه دوام .
- 3) ریز بهندی بابه ته کانم به گویرهی ژمارهی شیعرهکان (له زوره وه - بوکه م) داناوه .

له کوتاییدا نه وهی که ماوه ته وه په یوهندی به رهههبره وه هه بی, به م شیوه یه کردم به پاشکوی دیوانه که :

1- سهرگوزشتهی ژیان ... سائی / 1939 به قه له می خوی .

2- به شیک له چوارینهکانی عومهری خه یام / وهرگیپران .

3- (قره باش) ... له بنه رتدا دهقیکی تورکی یه , وهرگیپرانه که ی بو سه ر زمانی عه ره بی بریتیه له پینج لا په ره ... که ده سنوو سه که م وه کو خوی داناوه , له بهر نه وه هویانه ی له پاشکوکدا با سم کردوه .

4- وینه و دوکیومینت ...

1) هه ندی وینه له قوناغه جیا جیاکانی ته مه نیدا گیراوه ..

2) نه و دوکیومینتانه ی که نه بن به به لگه بو راستیی هه ندیک له قسه کا نمان ..

3) چه ند دوکیومینتیک که په یوهندی به خانه واده که یانه وه هه یه .

له راستیدا نه وه ندی که له به رده ستمدا یه و نه وهی له ده ستم هاتوه , نه مه یه که نه یخه مه به رده سستی خوینه ران .... هیوا دارم - که م تا زور- له مه به ست نزیک بوویتمه وه و رووزه ردی لای شاره زیان و خوینه رانی نه ده بی کلاسیکی و گشت خوینه رانی نه ده بی کوردی نه بوویم ...

حه مه زیاد شیخ ته ها

سلیمانی - که ره کی به ختیاری

ماییس / 2010

رههبر و بنه مائه کهی

شیخ طه کوری شیخ سعید کوری شیخ خدر .. سالی (1903) له گهره کی (امام قاسم) له کهرکوک له دایک بوه، له ته مه نی یه که سالییدا باوکی کوچی دوایی کردوه و له ته مه نی حهوت سالییدا دایکیشی کوچی کردوه 0 نینجا که وتوته بهر شه قی رۆژگار و کهس و کار .. بهر ی باوکی له (امام قاسم) بوون و بهر ی دایکیشی له گهره کی (أخی حسین) که نیستا پیی نهوتری (حه سیره که) .. مندا ئیکی به سته زمان له نیوان بنه مائه ی باوک و بنه مائه ی دایکیدا نه مسهرونه و سه ریان پی کردوه . خوی له سه رگوزشته که ییدا به دریشی باسی نه و تالی و ناخوشیانه نه کا ... نه توانین به راشکاوی نه وه بلیین که نه م پیاوه (عصامی) بوه و خوی خوی دروست کردوه .

له گه ن نه وه ی که خاوه نی دوو بنه مائه ی گه وره وده ست رۆیشتوو بوه ! به لام له لای هیچیان نه حه واوه ته وه 00 به مهر جی هه ردوو لایان ناوبانگی چاکه و پیاوه تیان هه بوه ، به لام نه وه نه چی ته نها بو ناو چاکه یان کردبی! .. به خیوکردنی کچه زا یا خود برازا ناو و ناوبانگی پی په ییدا ناکری .. له بهر نه وه هیچ لایبکیان نه یان گرتوته خویان ..

له بنه مائه ی دایکی .. (سهید محمد ناغا) دانیشتوی کهرکوک و که سایه تی ناو دار له سه ره تاکانی سه ده ی نۆزده یه مدا له شاری کهرکوک نیشته جی بوه، وه چه گانی خوینده وارونه دهو ته تی عوسمانلیدا کار به ده ست بوونه، (سید احمد) که له دایکه وه باپیری شیخ ته هایه .. یه کن له کوره گانی بوه، ماوه ییک له مائی نه واندا ماوه ته وه .. له جیاتی نه وه ی وه کو یادگاریه ک که له کچه (جوانه مهرگه که ی) به جی مابی .. ته ماشای بکا .. به پیچه وانه ی نه وه وه رووی نه داوه تی و ده ری کردوه .

به لام له دوای مردنی باوکی که (شیخ سه عید) بوو خوینده واری له بنه مائه ی باوکیدا به ره به ره پوو کایه وه، نه و مامه شی (شیخ جواد) که له سه رگوزشته که دا باسی نه کا ته کیه که ی کردوه به مزگه وت و پیش نویژی تیدا کردوه و زور تاقه تی علومی دینی نه بوه ، زیاتر شاره زایی له کیمیا گه رییدا هه بوه و له و بواره دا پیاویکی زیره ک بوه 0 ته نانه ت توانیویه تی پاره ی نه و سه رده مه دروست بکا به نامیری دهستی ساکار به مهر جی معدن بووبی 0 وه کو باوکم باسی نه کرد، له گرانیه که دا، به و کاره گوزهرانی کردوه 0

شیخ سعید که جیگری شیخ خدری باوکی که دروستکهری نه و ته کیه ی (نه قشبه ندی) یه بوه له که رکوک , به مردنی نه و ته کیه که کویر بوه ته وه و ته نها ناو و یادگاری له لای نه و که سانه ماوه که مریدی ته ریه ته نه قشبه ندی بوون له که رکوک , نیتر نه خه لوت و زیگری تیدا کراوه و نه شوربای تیدا خوراوه .

شیخ سعید جیگری له باری باوکی بوه و توانیویه ته خه لکیکی زور له سهر ته ریه ته که بهیلته وه و په ره ی پی بدا , به لام به مردنی کوت و پری نه و , ته کیه نه مرئ و ته ریه ته که ش کز نه بیته و به ره به ره نامینی له که رکوک 0 له قه سیده بیکی شیخ ره زای تائه بانیدا به تورکی له ژیر ناوی (نقشبند یلر) مه دحی (شیخ خدر) نه کات و به { خواجه خضر } 1) ناوی نه هیته وه که چون له لای کاربه ده ستانی حکومتی عوسمانلی به { خضر افندی } 2) ناوی براوه ..

شیخ خدر پیاویکی وابوه که نه گهر له شوینانی دیکه ناکوکی له نیوان ته ریه ته قادری و نه قشبه ندیدا هه بووی , وه کو له سلیمانی هه بوه , بونمونه نیوان مه ولانا خالد و شیخ ماری نوئی یا خود نیوان مه حوی شاعیر و کاک احمدی شیخ , که گه یشتوته نه و په ره ی ناکوکی , به لام نه م نه گه ل ته کیه ی تائه بانیدا که ته ریه تیان (قادری) یه , نه و سه رده مه شیخ علی گه وره سه ره رشتیاری ته کیه نه بی په یوه ندی زورباشی له گه تیان هه بوه ته نانه ت کتیبیشیان به یه کتری داوه , کتیبیکی پاشماوه شیخ خدر له لام مابوو له سهری نوسرابوو (هذا ملك على الطالبانی) کتیبه که ده رباره ی شیوازی (ادب و ره خنه ی ادبی) چاپی حجری بوو موری شیخ علی له سه ربوو .. تا نه گاته سه ر شیخ ته ها که نه ویش په یوه ندی و برادری زور خوش بوو له گه ل تائه بانیه کان , به تایه ت خوالی خوش بوو (شیخ جمیل تائه بانی) که سه ره رشتی ته کیه که ی نه کرد و له دوا ی نه و (شیخ علی) بچووک .

---

1) خواجه : نیره دا مانای (ماموستا) نه گریته وه ... مانای دیکه شی زورن .

2) افندی : وشه بیکی تورکیه به مانای : به ریز - گه وره .. هه تاوه کو سالانی شه ستیش له کوردستان به ماموستا نه و ترا افندی .

وتمان له پاش شیخ سعید ته کیهی شیخ خدر شیخایه تی تپدانه کرا، له نیوان به جی هیشتنی (په هېبر) بوکهرکوک وگه رانه وهی نزیکهی (10) سالی پیچوه له (1915 تا 1924) نه گه رانه وهه کهرکوک 0 دواي گه رانه وهی له (کلیه ی شریعه ی اعظمیه) به امتحان له پوئی دوو وهرگیراوه، که نه وسه رده مه کولیجه که تازه دامه زراوه، به لام نه م نه ی توانیوه تیایدا به رده وام بیټ له به رنه وهوکارانه ی که نه سه رگوزشته که دا باسی ده کا 0 نه و مامه ی که (شیخ جواد) ه ریگه ی نه داوه بجیته مزگه وته که ی خویمان ناچار له مزگه وته کانی کهرکوکدا فه قییه تی کرده بوئه وهی په ره به خویندنه که ی بدات و خوشی بژیینی له هه مان کاتدا زوره وئی خویندنی ره سمی داوه وه که نه وهی له (مدرسه محمود الخال) خویندوویه تی که قوتا بخانه یه کی دینی ره سمی بوه سه ر به دائیره ی نه وقاف له کهرکوک .

نه یگیرایه وه که چون له سالی (1927) له مزگه وتی فه لا بوه ضابطیکی گه وهی هیندستانی ویستوویه تی فیری زمانی فارسی بیټ، نه میان بو دست نیشان کرده وه کو یه کیک له شاره زایانی زمانی فارسی له کهرکوک .. به رامبه ر به بره پاره بیټ پی وتوته وه که بو نه و کاته ی نه م گه ئی باش بوه .. وه که بو ی باس نه کردم له (کو سنجق)، له سالانی (1919-1922) فه قی نه بی، له سه رده ستی کابرایه کی ده باغچی فیری فارسی بوه .. نه یوت : له پیناوی فیرووندا نه چووم بو نه و ده باغخانه یه و گویم نه نه دا به بوئی ناخوشی نه و بیسته یه .

وه که وتمان نه وسالانه له (1924 - 1929) له زور مزگه وتی کهرکوک و ده ورووبه ری فه قییه تی کرده له لای (مه لا احمدی فرقان) باوکی مه لا جمیل روژبه یانی خویندوویه تی، له لای (مه لا احمدی مه لاکیم) خویندوویه تی که اجازه ی علمی له و وهرگرتوه .. ته نیا له مزگه وته که ی خویمان نه یخویندوه له به رنه و هوپانه ی که باسمان کرد .

له سالی (1929) ژن نه هیټ وپاش ماوه یه که کهرکوک به جی نه هیلی بو دیه کانی ناوتانه بانی، له چه ند دیه که مه لایه تی نه کا یه کیک له و دیپانه (به یانلو) نه بی که نه وسه رده مه به دست (شیخ شکور) هوه نه بی وه که باسی نه کرد پیاویکی زورباش بوه و زور ریزی گرتوه وچه ندسال له وی گلی داوته وه، له ناوتانه بانی نه مینیته وه تاسالی (1933-1934)، نه مجاره کهرکوک وده ورووبه ری به جی نه هیلی وکوچ نه کا بو به غدا و له ویشه وه بو خوارووی عیراق له (1934)، وه که خوی باسی نه کرد له مه رکه زی (ناصریه)

وەزىفەىيىكى ئەبى . . ئەوى خوالىخۆش بوو (مەلا مستەفاى بارزان) ئەناسى . . كە ئەو كاتەدا ئەو (دەست بەسەر) ئەبى، ئاشنايەتى پەيدا ئەكەن و وردە وردە متمانەى خوالىخۆش بوو وەرئەگرى . . .

ئەيووت رىزمانى فارسىم پى ئەوتەو، زۆر جار دووبەدوو ئەبارى ھەمىشە نالەبارى كوردستان و كېشەكانى ئەوسەردەمەى كورد ئەدواين . جارىكيان چوومە ژوورەو بۇخزمەتى بە ديار چەند وئەبىكەو فرمىسكى ئەسرىەو، يەكى ئەو وئانە شىخ عبدالسلام بوو بەسیدارەو . . ئە دواى ناصرىە جارىكیش ئە بەندیخانەى (ئائتوون كۆپرى) سەردانى ئەكا ئە 1958 كە ئە سۆقیەت گەرايەو، بروسكەبىكى بە خېرھاتنەو بۇ نارد، تاكو ئەم دوايیانە وەلامەكە يمان ئە لا مابوو . . ئە سائى 1970 بۇ دوا جار ئە (گەلا ئە) سەردانى كرد و شەوئىكیش ئە خزمەتیدا مایەو .

بەبۇنەى ئاوارەى و دەربەدەرىەو ئاشنايەتى ئەگەل زۆر ئە پیاو گەورەكان پەيدا كردبوو. وەك خوالىخۆش بوو (شىخ محمودى حفىد) ئەو كاتانەى ئە بەغدا (دەست بەسەر) * ئەبىت، ئەمىش (مراقب عمل) ئەبىت ئە پرۆژەى دروستكردنى يەكك ئە پردەكانى شارى بەغدا ئە (1936-1937) كەوايزانم لەرپىگای خوالىخۆش بوو (محمود جەودەت) ه وە ئەوکارەى دەست ئەكەوى، ئەيووت گەلئ جار سەر ئە بەيانی شىخ تەشرىفى ئەھىنا و بۇ بىستا قەتى تاوئىك ئەووستا 00 تەماشای ئىشەكەى ئەكرد و ئە كرپكارەكان ورد ئەبوو، جارىكيان كرپكارىك بەردىكى گەورەى ھەنگرتبوو ! فەرموى شىخ تەھا ئەو كابرايە (ئەك) ه، بانگى بكە و ئىپى پېرسە، منىش كە كابرا بەردەكەى دانا ! بانگم كرد و ئىم پرسى : ئەچ عەشیرەتئىكى ؟ وتى : قوربان (ئەك) .

---

* سەردەمى پاشايەتى كە پیاو گەورەكان دوور بخرانايەتەو بۇ شارىك ئەدەبوو ئە سنوورى ئەو شارە بچنە دەروە ! ئە بەر ئەو پىيان ئەوترا (دەست بەسەر) = (إقامة جبرية) .

له سالی (1938) وهزارهتی معارف پیویستی به ماموستانه بیت و به امتحان معلم وهرنه گرن، نه چینه امتحانه وه و وهرنه چیت و نه بیت به معلم له ناحیهی سه نگه سر و دوو سال لهوی به موجهیه کی باش (معلم اول) نه بیت، نازانم له بهرچ هویه ک له سه رنه وکاره لا نه چی .. له سالی (1940) نه گهرپته وه کهرکوک وله اوقافی کهرکوک بهرهمی نه بیت به (امام وخطیب) .

له سه رپارچه کاغه زیک که له کاتی خویدا وه ک بوره وه سیه تیک شیخ (خدر) نویویه تی که بهر و بوومی باخه که (بکری به وقف)، به و مانایه ی که هر که سی + لیبی بخوا به خیری خاوه نه که ی .. ! له ریگای دادگای نه وه سه رده مه وه و له سه ر ئیددیعیای مدیری اوقاف و شاهیدی شیخ جواد خوی لیکدانه وه بیکی هه لاوگیبری بو نه کریت و مزگه وته که و گشت باخه کانی دهور و پشتی نه خریته سه ر دائیره ی نه و قافی کهرکوک، دوا ی نه وه ی شیخ ته ها هه و لیبکی زور نه دا بوئه وه ی سه رنه گری .. به لام هه موو هه ول وکوششه کانی بی سوود نه بن .. نازانم چون نه و خانوه ی باوکی - که به پال مزگه وته که وه بوو - وهرنه گریته وه، که خوی و باوکیشی له ویدا له دایک بوون، هه ر وه ها من و (شه هین) ی خوشکیشم .

به لام نه و مامه ی هه ر له دژایه تی کردنی بیزار نابی ! .. هه ر بوئه وه ی شیخ ته ها ناسوده نه بی .. خویشی زهرمه ند نه کات و کاریکی وا نه کا (نیشته جی) یه که ی هه ردوولایان بدریت به دائیره ی اوقاف ... له گهل خانه نشین بوونی باوکه دا به هیج جوړیک - په یوه ندی ره سی - مان به نه و مزگه وت و خانوه وه نه ما، ته نها گوړی (شیخ خدر) و هاوسه ره که ی نه بی - دایکی شیخ سعید و نه وه کانی تر - که نه ته کیه که ی خویدا به ته نیشته یه که وه نیژاون .. به لام به داخه وه دوا ی نه مانی رژی می پیشوو ناوی دروستکه ری راسته قینه ی خانه قا و مزگه وته که یان وه ک خوی دانه ناوه ته وه .. نه وه ش نه گهرپته وه بو نزمی ناستی بیرکردنه وه ی (نه و که سه) که نه و کاره ی به نه نجام که یاندوه .

هەرچی (شیخ سعید) ه له کاتی خویدا که مردوه - له بهر ههر هوییک بیت - له تهکیه که نه نیژراوه به لکو له له ناو شوورهی تاییه تی بنه مائهی خه زووری که (سهید احمد) ه له گورستانی شیخ محی الدین له که رکوک نیژراوه .

پیش دهستکاری کردنی ناوه که ی له لایهن رژیمی پیشوووه، ناوی مزگه و ته که بهم جوړه بوو :

نهمه نهو له وحه یه یه که سائهمای سال به سهر ده رگای مزگه و ته که وه بوه

دهقه که بهم شیوه یه نه خویندریته وه :

خانقاه شیخ خضر

النقشبندی بناه سنه 1282 هـ

- سنه 1277 م *

* نهو (1277 م) هیج په یوه ندییکی به (1282 هـ) یه وه نیه ! .. هه له ییکه سه رچاوه که ی نه زانراوه .

گۆری شیخ خدر و هاوسه ره که ی له ته کیه که دا که موئکی خوئی بوو

له 1973/2/28 (رهه بهر) مائناوایی له ژیان کردوه و له هاوسه ری دوهمی که ناوی (صبریة) بوه کورنیک به ناوی (حه مه زیاد) و کچیکیش به ناوی (شه هین) له دواى به جئ ماوه .. نه مېش دوور له کهس و کار .. له گورستانی (شیخ محی الدین) له کهرکوک نیژراوه و له سه ر به ردی گۆره که ی هه ئکه ندراره:

**براده ران توخوا که ی .. که من مردم وه سییه ت
له جیگاییکی به رزی بمنین به قه درو حورمه ت
بانگ رایه ئنه خزمانم له شار و کوچه و لادی
له سه ر قه برم هه ئپه رن به گۆرانی کوردییه ت**

رهههبر و شيعر

شيعر پيناسه ييكي تاييه ت ودياري كراو ناگريته خوي ... به لكو خوي پيناسه ي خوييه تي ... به لام نه توانين بليين رهنگدانه وه ي هه يه :

1- نه لاي شاعير ده بريني هه ستيكه , نه هه ركات وشوئيكا بيت , به وينه ي شيعري يان چهند وشه ييكي (ريك) 1 و (جوان) 2 كه مانايه ك دروست نه كات ونه يگه يينييت به دهره وه ي خوي 0

2- نه لاي (وه رگر) 3 چهند وينه يه كي شيعري يا چهند وشه يه كي ريك و جوان نه تواني كار بكاته سه ره ست ونه ستی نه وكه سه و بيهه ژينييت و نه دؤخيكه وه بيپاته دؤخيكی تر* .

كه و ابوو (جواني و ريكي) پيوسته وه كومهر جيكي سه ره كي نه شيعردا هه بي , ريكي بوئه وه ي مانايه ك بهه خشي , جوانيش بوئه وه ي سؤزيك نه لاي وه رگر په يدا بكات .

احمد شوقی نه ئی :

والشعر ان لم يكن ذكرى وعاطفة

أو حكمة , فهو تقطيع و أوزان

1 - ريك : منتظم : به رامبه ره به (په رش ويلاو و بي مانا يا بي سه روبه ره) .

2- جوان : جواني وشه : جمال : بريتيه نه ريتم وزهنگ ومؤسيقا نه وشه دا كه نه مانه

(سيعري وشه) پيك نه هيئن .

3- وه رگر = متلقی : خوينه ر يا بيسته ر .

* زورجار نه وه نابي به مه رج , چونكه نه و كارت يكر دنه , نه سه ره به رزونزمي ناستي وه رگر نه وه ستی .. وه ك نالي له م به يته دا نه فهرموی :

عمريكه به ميزاني نه دهب توحفه فروشم

زورم وت و كه س تي نه گه يي نيسته خه مؤشم

شيعر له لاي رههبر دهربريني ههستيگه كه گه ئى جارن شيوه جوراوجور له خوئ دهگرئ , وهك گه ياندنى بىرؤكه يهك يا خود مه به ستيك يا حه زوخه يائيك هه تقولاوى ويژدانى خوئ له سه رشيوازى شيعرى كلاسيكى كوردى , هه ندى جار له سه ركيشى په نجه وهه ندى جاريش زورخوى به وورده كارپه كانى قافيه وه نه به ستوته وه , نه وجارانه گرنگتر گه ياندنى مه به ست بوه له لاي نه م ...

به گشتى نه توانين بليين ماناو مه به ست له لاي رههبر هه روهها بته وكردنى بىرو ناوه روك , له پيشتره له شيوه و قائب , رهنگه نه و تىروانينه له زور جيگا كارى كرد بيته سه ر لايه نيكي گرنگ و بنه رتى له شيعردا كه نه ويش (وينه يه) هه رچه نده وينه ي شيعرى به يه كيگ له بنه ما سه ركه يه كانى شيعر نه ژميردى , به لام زال كردنى (مه به ست و ناوه روك) به سه ر (شيوه و قائب) دا له وانه يه لايه نى جوانكارى كزولاواز بكا , له گه ل نه وه شدا وشه ي ريك وجوان نه توانيت جيگاي بگريته وه و له خانه ي شيعر نه چيته دهر وه ...

كه ئى جار نه وه ي كه دهرى نه برين بريته وه و خواست و ناواتانه مان كه نه هاتوونه ته دى .. چ به شيعر بيت چ به سكالأ چ به هه ناسه ي سارد ... گشتى هه ر له (حه سه رت) دا كوئه بيته وه - 4 .

حه سه رتى گه وهرى رههبر دواكه وتووي ميلله ته كه ي بوو له گشت بواره كاندا به تاييه ت نه خوئينده وارى وناته بايى كه دوو هوكارى سه ره كين بو دواكه وتن , خه مى سه ره كى نه و :

1. دروست بوونى دهوئه تىكى سه ره به خو بوو بو كورد .
2. ميلله ته كه ي بگاته ناستى گه لانى پيشكه وتووى دنيا , چونكه به لاي نه وه وه كورد هيچى كه مترنيه له وگه لانه ي كه خاوه ن دهوئه ت وئابوورى به هيژن , له م بوچونانه ي دا پشتى به ميژووى كوردوگه لانى دهورو پشتى به ستبوو , نه وكه سه ي شيعره نيشتمانيه كانى بخوينيته وه خوئ بوئ دهر نه كه وئى كه چه ند په روئشى گه له كه ي بوو , لي ره دا من نامه وئى په نجه بوهيچ پارچه شيعرى كى راكيشم يا له كيش وقه واره ي خوئ بيبه مه دهر وه .. من نه وه يان بو خوينه ر به جئ نه هي لم ! ...

4- له م ديره شيعره ي گوران جوانتر له خه يالندا نيه بو نه م شوينه , كه نه ئى :

هه رچه ند به بهر ميلالى فرم ته نگه قافيه

عمرى كى خه م هه ناسه يه كى ساردى كافيه

وهكو ههر شاعيريكي كلاسيكي له گشت بوارهكاني شيعردا وهك نه ئين نه سبي خوي تاوداوه ,
نه وهيان له تصنيفي ديوانه كهيدا دهر نه كهوي 0

له بواري غه زه لدا شيعري جواني هه يه وه زور جيگا بنه ماكاني رهوانبيژي (البلاغه) ي
تييدا به كارهيئاوه وهك (جناس و طباق و هتد 000) له مانه شدا كاريگهري شاعيره
كلاسيكيه كاني پيش خوي له سه ره بوه به تايبهت (نالي وشيخ رها و حاجي قادري كويي)
كه نه مانه له سه ره تاوه بنه ماوه وي و پاليپوه نهري وتني شيعر بوون له لاي , وهك بوي باس
نه كردم له ته مه ني چوارده ساليه وه هه وئي شيعر نو سيني داوه , نه يوت يه كه م جار بوخوم
چهند به يتي شيعرم له پيشوازي كه سايه تيه كدا وتوه به لام نه و شيعره كه ي له بير
نه ما بوو , منيش نه و كه سه م له بير نه ماوه 0

مزگه وته كاني كوردستان كه نه وه سه رده مه گشت بواره كاني روشنيري و خوينده واري
گرتبوه خوي هه ره له بواري دين و فقه و شريعه ته وه (بو بواري زانسته كاني (فيزيا , فه نه ك,
رياضيات , منطق و جوجرافيا و هتد 00) بو بواري نه دهب و فه لسه فه و ميژوو هتد 000
گشت نه مانه مه نه ه جي مقرر بوون له مزگه وته كاندا , كه سي نه يه تواني (اجازه ي
مه لايه تي) وه ريگري نه گه ره نه و زانستانه ي له سه رده ستي چهند مه لاييكي زاناي
نه وه سه رده مه ته واو نه كر دايه 0

نه م , جگه له مه نه ه جي مقرر خوي خولياي { زمان و ميژوو و نه دهب و علمي عروض و
به لاغهي هه بوه , له نه ده بي كلاسيكي (فارسي و توركي و كوردي و عه ره بي) شاره زايي
پهيدا كردوه , شيعري زور به ي شاعيره گه وره كان وقه سيده به ناويانگه كاني بو من شهرح
نه كردو شي نه كردوه , هه ره له { نامق كمال و عبدالحق حامد و حافظ و سعدي و خه ييام و
نالي و كوردي وشيخ رها و مه حوي و جه مدي و ابونواس و متنبي و
كه لي له شاعيره كاني تر ... باسي (تاهير فوناد) ي نه كرد كه شاعيريكي كوردي خه لكي
كه ركوك بوو له ته مه نيكي كه مدا كوچي كردبوو .

که رکوک شاعیری زوره و زوربه‌شیان کوردن نه‌گهر به زمانیکی تریش شیعیان وتبئ .. نه و باسی زوربه‌یانی بونه‌کردم وهک (شیخ عبدالرحمانی خالصی) باوکی شیخ رهزا و نائب اوغلی و دده هجری و ره‌نجوری و شیخ محمدی خالص کوری شیخ رهزا و گه‌لیکی تر که نه‌مانه هموویان کورد بوون وله‌شاری که رکوک ژیاون .. نیستا من که شکوئیکم نه لا یه نه ده‌وربه‌ری سالی 1915 نووسراوه‌ته‌وه که شیعی زوربه‌ی شاعیره‌کانی که رکوک ی تی‌دایه

نه‌گه‌ل گه‌لیک نه شاعیراندا ناشنایه‌تی هه‌بوه وهک (دده هجری که کوردیکی کاکه‌یی بوو هاوری بوونه و شیعیان بویه‌کتری خویندوه‌ته‌وه . هه‌ر وه‌ها نه‌گه‌ل نه‌سیری و تاهیر فوناد براده‌ری هه‌بوه .

نه‌شاعیرو نه‌دیه‌کانی سلیمانی نه‌گه‌ل هه‌ندیکیان براده‌ری وتیکه‌لاوی هه‌بووه وهک بیخود کاتی نه‌مزگه‌وتی موفتی نه سلیمانی خویندویه‌تی براده‌ری نه‌گه‌لدا په‌یدا‌کردوه , هه‌ر وه‌ها (شیخ نوری شیخ سالح) و ماموستا (برایم احمد) که مائیان نه‌گه‌ره‌کی (امام قاسم) بوو نه که رکوک ..

نه‌دوای شو‌رش (1958) پارچه شیعیکی نیشتمانی نه‌گو‌قاری (شه‌فه‌ق) که نه که رکوک ده‌رئه‌چوو بلا‌وبوه‌وه به‌ناوی (نه‌ی وه‌ته‌ن) , پیشت‌ریش نه‌وه‌نده‌ی ناگادار بم نه‌گو‌قاری گه‌لاویژ چه‌ند شاعر و نویسنی بلا‌و‌کردوه‌ته‌وه و ماوه‌یه‌کیش - سه‌ره‌تای چله‌کان - وه‌کو نوینه‌ر و په‌یامنی‌ریان نه‌که رکوک کاری بو‌گو‌قاری گه‌لاویژ کردوه .

شیعره دینه‌کانیشی که بریتیه‌نه (3) پارچه پارانه‌وه و مناجاة .. گه‌لی جارنه پرسه‌کاندا نه که رکوک گویم لی نه‌بوو, ده‌نگ خوشه‌کانی وهک (مه‌لاکه‌ریم و مه‌لا جه‌وه‌هر) نه‌یا نخویندوه‌وه 0

شعره‌کان

أ) شیعری نیشتمانی

ب) شیعری غه‌زهل

ج) شیعری ویزدانی

د) شیعری ماته‌م

ه) شیعری دینی

أ) شيعرى نيشتمانى

ئەي وەتەن بى شەوقى رووت

رۇژو شەو غەمگىنى تۆم وئەي وەتەن بى شەوقى رووت
بەختە رووح تاقىامەت والە رىگەي ھاتوو چووت
شەو لەتاوت وا ھەرامە خەو لەچاوم ناکەوئ
ناسرەوئ ساتئ لەچاوم خوئنى ئەشكى ئارەزووت
كەوسەرە ھەم گەوھەرە ئاو و ھەواي خاكت وەتەن
بى تۆم ئىنم لەچى, تامردنم چاوم لەدووت
فەخرى كورده خاكى بەرزت شوئنى كورده ئەي وەتەن
جى ھەواری شىرو مەردە نىشتمانى قەومى زووت
تاكو گۆر (رەھبەر) لەباسى خاكى بەرزت لامەدە
تى بكوئشە وابە عەزم وسەر بەخو بوھوئى خوت

برادەران وەسىيەت

برادەران توخوا كەي, كەمن مردم وەسىيەت
لە جىگايىكى بەرزى بىمىن بەقەدرو حورمەت
بانگ رايە ئنە خزمانم لەشار و كووچە و لادئ
لەسەر قەبرم ھە ئپەرن بەگۆرانى كوردىيەت

خزمان و قهوم و خویشم له دوای مردن یادم که ن
به جی بینن وتارم له رووی وه عز و نه سیحه ت
ئاواتم زور له دل ما , هیچیانم چاوپیی نه که وت
سه د حه یف و زور مخابن بو قهومی کوردی دواکه وت
گه لی بیگانه هه موو , له سه ر کورد حاکم و زانه
کوردیش نه سیرو بارکیش پا به کو ت و له میحنه ت
زور به تاسه و ئاواتم که بیبینم روژی کورد
تا که ی له تاریکیدا مه حکومی جه ور و زیلله ت
ئه م چه ند به یته م بنووسن له سه ر کیلی قه بره که م
تابزانن حه ماسم بو قهومی کوردی دواکه وت
سه رو مائت فیدا که (په هبه ر) بو به رزی وه ته ن
هه تا کو سه ر به ست بزنی گه وره و بچووکی قه وم ت

وینه گر

وینه گر که { گیوی موکوریانی } یه له روژی 1946/9/5
له شاری هه ونییر وینه می گرتوه

وینه گر وینه ی که وه رگرتم له شه وق و سوژی کورد
بوو به یادی یادگاری شاعیری دئسوژی کورد
روژی کورد هه م ده وری کورد ده رچوو له میحنه ت سه دشکور
شه ونه ما زیلله ت به سه رچوو هاته ده ر فه یروژی کورد

لاوی کوردستان هه تاکه ی دهست له ژێر بارو نه سیر
سه د شوکر ئوخه ی که نه مرۆ جه ژنه یه و نه ورۆزی کورد
نه گبه تی کورد وابه سه رچوو نه و به تی ئازادی یه
یه ک به یه ک لاوم هه له و که ن بابژی هه ر هۆزی کورد
خۆت فیدای خاکی وه ته ن که (په هبه را) تا رووی (له حد)
به ئکو ده رچیتن له زیلله ت قه ومه که ی ئاۆزی کورد

زه مانى سه ربه خوڤی

ئه ی برا هه ئسه زه مانى سه ربه خو و هوشیاره کورد
بو نیشاری خوینی دوژمن حازر و بیداره کورد
تابه که ی مه حکومی دهستی دوژمنی خوین خۆره بی
وابه ده م تیری جه فاوه له ت له ت و زامداره کورد
هه ئکه بازوی هه ول و هیممه ت بیره ساحه ی عیلم و فه ن
تانه جاتی بی له زیلله ت قه ومه که ی بی چاره کورد
تابه که ی نوستن له به رگی غه فله ت و ناواره یی
دهنگی زانسته له هه رلا بانگ نه کا هاواره کورد
نه حس و به ده خت و سیا چاره و هه ژاره قه ومه که ت
خوا به به دری مه عریفه ت رووناکی کا دووباره کورد
قه ومی پر میجنه ت هه تاکه ی پر به ده م هاوار نه که ی
ئه ی خودا خاکی وه ته نمان بی که س و غه مخواره کورد
سه د سه لاهه ددین و دارا و که ی قوباد و ئه رده شیر
سه ربه خو ژین و نه میستا بی سوپاو سه رداره کورد

گەر موندای تی بـفـکـری بانگی میلی وانه دا
یهک دل ویهک بن هه موو نهی میلیه تی ناوارة کورد
بوته کا (رهه بهر) به سهردا خاکی میجنه ت دائیما
چونکه دائیم دل به نیش و دهر به دهر غه مباره کورد

بوژیان گهر نه چیه بهر

قهومی کورد تاکه ی نه پهستی و واهیمه ی خه وف و خه تهر
مه عدنه ی خاکت به دهست نه غیاره وه که وتوته دهر
بوته ره قتی بوته عالی بوژیان گهر نه چیه بهر
سوخره کیش و دل به نیش و دهستی زورت دینه سهر
رووت و قووت و بی مه عاریف مل که چ و بی نیعتبار
بی حیات و بی نه شاط و وا زه نیل و دهر به دهر
به رگی غه فله ت داکه نه هه سه له ناوچه ی وه حشه تا
که سبی فه ن و مه عریفه ت که بی ره مه یدان هونه ر
گه ره نووری مه عریفه ت په رده ی جه هاله ت لانه ده ی
قوربه سهر دائیم به روژ و شه و نه سیر و باره بهر
میلله تیگی بی سوپاه و حیشه ت و بی نیقتیدار
چون نه توانی نیددیعا که ی گه وره یی بینیته بهر
(اتحاد و اتفاق و اقتصاد) ت گهر نه بی
چون نه بیته خاوه نی توپ و تفهنگ خاکت به سهر

پیشکەوه بو پیشه‌وه ئەی میلیه‌تی نازا و نه جیب
هه‌ئکه به‌یداغی بلندی خۆت نه زیلله‌ت بیینه‌ده‌ر
چهن به‌ئاواتم که‌کورد (ره‌هبەر) به‌سه‌ربه‌ستی بژی
ده‌ست نه‌ناوده‌ست یه‌کتری که‌ن بیینه‌ ده‌ر بو شو‌ر و شه‌ر

لاوی کورد به‌سیه‌ نیفاق

جه‌ژنه‌یه‌ دئشاده‌ ئەی لاوی کورد به‌سیه‌ نیفاق
ده‌ست له‌مەل یه‌ک که‌ن له‌گه‌ل یه‌ک هه‌ول بده‌ن بو ئیتتیفاق
هه‌ینه‌ موشتاقه‌ دووچاوم ئەی وه‌ته‌ن بو لاوی تو
لابده‌ن روژانی مبه‌حنه‌ت لابده‌ن جه‌ورو نیفاق
شه‌رته‌ بو لاوت به‌دایم خواردن و به‌رگی هه‌ژار؟
روژی هه‌وله‌ ئەی برا هه‌ئسن له‌خه‌و وه‌رنه‌ سیباق
سه‌یری روژنامه‌ی جیهان که‌ی تیده‌گه‌ی بیگانه‌یی
شه‌رته‌ بی به‌هره‌ که‌ کورد بی؟ وا زه‌لیل و بی وثاق
گه‌ل به‌گه‌ل بیگانه‌ نه‌مرۆ هاله‌ ئه‌وجی ئاسمان
به‌سیه‌ ئەی لاوم فیراقت، به‌س خه‌ریکی ئیفتراق
عیلم وفه‌ننی قه‌رنی بیسته‌م شه‌رته‌ لای بیگانه‌ بی؟
بوچ له‌ئایه‌ی (عَلَمَ الْاِنْسَانِ) هه‌رنه‌و تاکه‌ تاق؟
(ره‌هبه‌را) هه‌رکه‌س به‌شه‌ر بی، شه‌رته‌ خادام بی له‌ناو
بی به‌هاواری گه‌ل و هوژی هه‌تا روژی فیراق

ئەي وەتەن مەحرۇمى گەشتى*

ئەي وەتەن مەحرۇمى گەشتى گۆلشەن و سەيرانتم
مردوویی دەستی غەریبی و بی کەسى لاوانتم
خواردنم ژەھراوە، خۆراکم غەمە، بەرگم پەلاس
بۆیەدایم وا خەریکی شیوەنی هیجرانتم
خوینم لەچاوم دى ئەباتى ئەشكى حەسرەت دایما
چونکە هەر جارى دەبینم دیلى دەس دووانتم
سەیری گۆلزارت ئەکەم هەرچەند مەتاعى دوژمنە
خۆم لەقور هەننیم کەمە، جا قوچەکەى قوربانتم
کەى دەزانی لاوی من جوغرافیا و تەئریخی کورد
پوژو شەو مەشغولی حەرفى زیکرى یاکوردانتم
کوردە تاکەى بی کەسى هەتسە کەعەسرى بیستەمە
ئەى بەقوربانى سوپاهى (ئارى و بابان) تم
(پەھبەرا) مردم وەسیهت بی ئەباتى شین وزار
بەبەنە سەرگردى (سەیان) لاوی کورد حەيرانتم

کـهـرکـوک /

1945

* ئە گۆقارى (شەفەق) کە ئە کەرکوک دەرئە چوو سائى / 1958 بلاو کراوەتەو

بى ۋەتەن زىندانە

بى ۋەتەن زىندانە جەننەت چاۋ لە غلمانى نەكەم
كولخەنى رضوانە بۆچ مەن دل بە جەيرانى نەكەم
باى نەسىمى صوبى خۇشى يەك نەفەس گەر بۆم نەيى
دەر دەچى رۇوحىم ئىتر خۇم چۇن بە بريانى نەكەم
يەك دەقىقە دابنىشم مەن لە گولزارى ۋەتەن
بۇ نەيىم (پارىس) ۋ (بەرلەن) ىش بە قوربانى نەكەم
ئاۋى ساف ۋنەنگە بىن ومپوژ ۋ دۇشاوم ھەيە
شەرتە قەت شەمپانيا ۋ ويسكى لە فنجانى نەكەم
فەخرى كوردستانە ئەمرو كوردى زاخو ۋ ئامپىدى
ناكەسم گەر تەركى كوردى، غەيرى خۇمانى نەكەم
ئارەزوۋى سەرگە وتنت بى ناكىرى (مائى بىلاد) *
بۆچ نەيەم كاللا ۋ كلاشى شاخى كوستانى نەكەم
دارو بەردت بۆتە گەۋھەر بۆتە مايەى ئەجنەبى
لانەۋازى بەسىپە تاكەى روو لە عىرفانى نەكەم

---

*مائى بىلاد:- بە كاللا ۋ كەلپەنى بىگانە دەگوترا

غیره ته ئه ی کورد هه تاکه ی ده ست له ژیر بار و ئه سیر
به س نیه وه حشه ت هه تاکه ی روو له ئینسانی نه که م
زۆربه ئاواتم ببینم (ره به را) کوردی هه ژار
لابده ن جه هل ونه زانین جه یفه شوکرانی نه که م

بلی کوردیکی بیکه س

که من مردم وه سیه ت بی به ده س کردی وه تنه کفنم
بکه ن به نیژن وتابوم ببینه شهید و شه ننه
مه لا گهر بینه سه رقه برم له باتی وه عزو ته ئقینم
بلی کوردیکی بی که س بوو شه هیدی حادسه ی که ونه
نیشانه ی فه خره هه ر کوردی له پئی به رزی وه تنه کوژی
به به رگی خوینه وه بپروا بلی مه م شو ن بکه ن کفنم
مه تاعی جیفه ی دونیا هه تاسه ر بوکه سی ماوه ؟
که و ابوو سه رفی که م چاکه له پئی خزمه ت هه موو زه ننه
چه نی پوو زه ر دیه بو من ئه گهر به رم به بی خزمه ت
له باتی ره حمه تم بو بی له هه رلاوه بکه ن له عنه
نه شاطی ژینی هه رلاوی له پئی به رزی وه ته نیایه
فیدای خاکی وه تنه روو حی نه کا نه وسا نه ئی مه رنه
وه تنه ئاواره یه ؟ تاکه ی ؟ خه ریکی به رزی قه ومه ت به
به سه ر خه (ره به را) قه ومه ت هه تاکو ببینه وه جه ژنه

نەى وەتەن ھەرچەند كە دوورم

نەى وەتەن ھەرچەند كە دوورم من ئە ساي سەيوانى تۆ
روح بەدايم ھالە خزمەت ، چاوەرپىي فەرمانى تۆ
چاۋ و دل پۇشراۋە چى بىكەم چاۋەكانە نابىنى
تانه ھىيىتەن سەبا نامەى گول و رەيجانى تۆ
ساۋەرە قاسىد بەرە بۆدولبەرم نامەى فىراق
پىي بلى دايم ھەزىنە بولبولى خوش خوانى تۆ
پىر بوە ھىزى دل بى ھەم دەم و ھەم يارمەتى
زە ھمەتە سەرپى كەۋى وازوو ئە بەر ھىجرانى تۆ
مات و ھەيرانەم كە دايم گىرۆدەى دەستى غەم
چونكە بىژراۋە بە سەرما خاكى غەم بارانى تۆ
قەت نە بوو غافل ئە (رەھبەر) چاۋى پرفىتتەى نىگار
دەيكوزى پىشى دەلى دل قەقنەس و برىانى تۆ

كەركوك 1947

زوئمه تي شهو وا به سهر چوو

هه ئسه نهی دل مژدهبی وا لاوی کوردان هاته وه
زوئمه تي شهو وا به سهر چوو دهووری (بابان) هاته وه
مودده تیکه یه عقوب ئاسا دل به زامی سه خته وه
سه د شکور وا یوسف نه مروکه نه زیندان هاته وه
حه سهرت وجهووری فیراقت ریشه می هینایه دهر
حمدالله بوته داوی دهردی، لوقمان هاته وه
دیدهیی نه شکم به دايم مه وجی توفانی نه دا
وشکه نیستاکه که دیتی شوخی رهندان هاته وه
لازمه شادی نه سهر گه نجان ولاوانی وه تهن
(ره ههرا) وه عدهی ویسائه روژی روونمان هاته وه

لافی چیتته بو وه تهن

لافی چیتته بو وه تهن تو به م سدارهی لاره وه
مه عدهنی ئانتون وزیوت وابه دهست نه غیاره وه
پهرچهم و شانه نه گه ن مادامه نه مرو باوه، لات
چیت به سهر عیلم و مه عاریف کرده وهی بانداره وه

هیممه ت و سه عیت هه موو هه ر عاره قه و شامپانیا
په شمه لای تو فکری میلی رووبه رووی خوین خواره وه
سه د که رت بیت وموئه ززین بانگی میلیت بویدا
تهرکی ناکه ی سینه ماو دانست نه گه ل مه ی خواره وه
ناوی خوت ناوه مونه ووهر پیم بلی له م بهینه چیت
ههروه کو نه لوده رازاوه ی نه ژیر دلداره وه
باعیسی فه خره نه ناو هه ر میلیله تی (رهه بهر)، وه ته ن
لازمه ههستی نه بهرگی وه حشته ت و ناواره وه

که رکوک 1948

کوردی بیچاره

کوردی بی چاره هه تاکه ی مل که چ وبی حورمه تی
رووت و پی خاوس نه ناوا لانه واز و سه رپه تی
کوا ژیانته کوا ویقارت کوانی ئاسار و نیزامت
کوا نه کوی ما (که نه جه کانت) تو نه لای خوت دهوئه تی
قیبله یی روم وعه جه م بووی و به چه ی (بابان) یان
ئیسته بوویته مه خسه ره ی عالم نه هه رلا نه ت نه تی
کوا خه زینه و موئک و مانت کوانی سه رکرده و سوپات
کوا نه کوی ما ئیققدارت به سیه تاکه ی نه گبه تی

دوانزه ملیونه نفوست گه ربه چاو وردبیتته وه
حه یفه جیگات چوئه نیستا بوچی وا بی شهوکه تی
بهس نیه (رهه بهر) که کوردی روژی هه ول و هه ئمه ته
شهرته تامردن نه سیره سوخره کیش وپه ت په تی؟

موبیلیام له چی

بی جه فای خاری وه تهن ! من کاکه موبیلیام له چی
بی سه فای شاخی بلندی قه سرو که هره بام له چی
نامه وی گهر بیده نی تاجی شاهه نشاهی برا
بی وه تهن شهرته نه خوازم , قه یسه ر وکیسرام له چی
ژینی خوم ناوی به بی ژینی برای هاو نیشتمان
چیم به سه ر رادیو و ویسکی شهوکه تی دنیام له چی
فه خره بو من گهر له بهر که م کاکه ده ستکردی وه تهن
نامه وی کردی (بیلا دی) نه تله س وغارام له چی
کوا ته بیبی هاو زمانی زامی کورد تیمار بکا
نه ی خودا لوتفی هه تاکه ی شوپش وغه وغام له چی
خوت فیدای خاکی وه تهن که (رهه بهرا) بو قهومی کورد
حه یفه دایم روو له میجنه ت سهروه تی (دارا) م له چی

كورد كه ميژووي شاهيده

كورد كه ميژووي شاهيده بوسه ربه خوئي وكردهوهي
يهك به يهك بابوت به بيان كه م تاده گاته دهوري كه ي
خاوهني حوكم وعه دالته ت خاوهني جهنگ وجهه دل
خاوهني سكهه و سوپابوون تابتواني چه زبكه ي
زور به ناواتم كه يه زدان نه م گه له زوو سه ربخا
بيته ريز وهك گه ل له ناو بيگانه فه خري پي بكه ي
گه ل به گه ل بيگانه قوربان واله نه وجي ناسمان
توهه تاكه ي دهست به ته سبيح وسيواك وحه ي دهكه ي
دهستي غه يره غيرته ميوه ي ژيانت ببچري
خوت وگه ل هه روا نه سيرو بو نه م ونه و نيش بكه ي
عالمه ي غه يره هه موو وا ناسمانت كه شف نه كه ن
توهه تاكه ي خال وخه تي دولبه رم بو باس نه كه ي
هه رنه دارا و سكه ندهر, كه ي قوباد و نه رده شيير
يهك به يهك نازاو دليربوون (ره هبه را) تاحه زبكه ي

سرود بو قوتابیان

سال 1938 بو قوتابیانی قوتابخانهی سهنگه سهر نوسراوه

لاوانی وهتهن له خه وه ئستن	به مهردی ئازا کومه ل بیهستن
به عیلم و نه دهب به نه قل و که مال	وهرنه سه ریگه ی ته رهقی و ته عال
مونادی بانگ کا له ناوتان به دهنگ	وهکو نه وروپا و ژا پون وفه رهنگ
نه وروپا فه ننی گه یشته ئی عجاز	تاکه ی زه لیل بن لاوانی بی ناز
عیلمی ژا پونیش دنیای داگیرکرد	ئیوه له جه هلا خوتان مه جو کرد
نه رزو ئاسمان سه روژیر چیا	هه موی که شف کرد گه ئی نه وروپا
مه کته به ریگه ی ته رهقی و نه جات	هه وئی تیابدهن لاوانی وولات
له خه وی غه فله ت تاکه ی هه رده نوون	ئیوه زیندوون یانه خو مردوون
جه هاله ت بروا نوهری عیرفانه	وهرن بو مه کته ب ئازاو مهردانه

نۆره ی ژیا نه

موژده نه ی لاوم روژه نه ما شه و

دهس ده ته له فون بانگ که کورد هه له و

کوردستان روژی روناک و پیر ته و

ئازانه هه رکه س بخوینی وه ک که و

نه ی لاوی شیرین روژه به سیه خه و

نۆره ی ژیا نه تازه نه و به نه و

شاخی کوردستان قبیله‌ی ولّاتم
رووناکی چاوم مایه‌ی حه‌یاتم
پوتبه‌ی شاهیم و گه‌نج و خه‌لّاتم
هیوای لاوان وجیگه‌ی ئاواتم
ئه‌ی لاوی شیرین رۆژه به‌سیه خه‌و
نۆره‌ی ژیانه تازه نه‌و به‌نه‌و

وهك بولبول تاكه‌ی له وه‌ختی به‌یان
ناه و ناله‌که‌م له‌ناو نیشتمان
تاكه‌ی تینوو بی‌باخی هیواتان
ئاو داشته‌ی بکه‌ن ئیوه و خوداتان
ئه‌ی لاوی شیرین رۆژه به‌سیه خه‌و
نۆره‌ی ژیانه تازه نه‌و به‌نه‌و

شاخی کوردستان چه‌نی ره‌نگینه
پرله یاقووت و گه‌نج و خه‌زینه
لانه‌ی شیران و باز و شه‌هینه
هه‌ربه‌و هیوایه بزین کوردینه
ئه‌ی لاوی شیرین رۆژه به‌سیه خه‌و
نۆره‌ی ژیانه تازه نه‌و به‌نه‌و

كوردستان چاوی هه موو كوردیکه

روژی رووناکی هه موو مهردیکه

(په هبه را) هیوای هه موو گوردیکه

كوردی دوا كه وتووم دهست و بردیکه

نهی لاوی شیرین پوژه به سیه خه و

نۆرهی ژیانه تازه نه و به نه و

كه ركوك 1942

ب) شیعری غه زهل

خهت و خالت

پووجه که م تا که ی خهت و خالت گرفتارم نه کا
شاهی چاوت بوچ نه سیری زونفی زیننارم نه کا
هه لدهوه سه ریوشی پوو تاده رکه وی ژوری منیر
کافری زونفت نه بهرچی مه نعی گوئزارم نه کا
نابه لده مورعی دلم پووی کرده سه رصفحه ی روخت
شمعی رو خسارت عزیزم دل بریندارم نه کا
په رچهم و نه گریجه کانت صف به صف وه ستاوه لیم
یه ک به یه ک قاتل به دلمن کی دی رزگارم نه کا
پاره پاره جهرگی خوم کرده که باب و نیسته وا
بیوه فا یارم نه بهرچی روو نه اغیارم نه کا
بی قه باحت ده مکوژی جانا خودا هه ئناگری
کافریش ره حمی به حالی چاوی خوینبارم نه کا
رهوزه یی سینه ت نه کافر مه نعه, نیسلامم نه من!
بوئیشاره ی (فادخلوها) مه نع و انکارم نه کا
مه سنه لدهی کوحلی دووچاوت کی نه توانی جه للی کا
حاشیه ی زونفت جه وانه ی شهرحی اظهارم نه کا
قامه تی الفت نه دووری (ره به را) وا بوته دال
چاوی پر فیتنه ی نیگاری تازه دووچارم نه کا

جاری نه بوو

جاری نه بوو نه م شوخه بته روو نه خوداكا
تهركی شهرو ناشویی جیهان روو نه وهفاكا
وهستاو به جه نلادی دهئی روو نه قضاكا
واجه ژنه یی قوربانه بلین بیت و وهفاكا

سه رخوش و پهریشانم نه میستاکه به مهستی
دل ریشه به دهس چه شمی سیه ه، موژهی شستی
زیناری دوو زونفی له دلم داوه به راستی
خوچه شره وهکو مورغی سه هر ماچی عطاكا

وهك سه روی گولستانه نه نیو باغی نیره مـدا
وهك به دری به ده خشانه نه نیوه مدهم وه متا
وهك خونچه ی گول تازه نه نیو باغی حه رهدا
په روانه سیفیه ت سووتم و لوتفی به گهداكا

کیشاویه به سه ر عارزی گول موژه یی خه نجه ر
لایدا که نه سه ر باغی به بیان زونفی معطـر
مورغانی چه مهن که و ته خرؤش هر وهکو مه حشه ر
بی هؤش و پهریشانه هه موو یار که سه ماكا

یهك بۆسهی لیوی که ودها داغه له دل من
قهه قامه تی ره عنایی نیگار شه تله له دل من
بی رهنگی و روخساره یار عه کسه له دل من
(رهه بهر) مه به دل ته نگ له یار هه رچی ره واکا

ئاگری عه شقت

دل له بوتهی ئاگری عه شقت ده سوتی وهك كه باب
إن جسمي في هواكا ذاب من سوء العذاب
حوسنی تو شاهه له عالهم عاشقی رووته گه دا
این صبر من فتی اذ یشرب كأس الشراب
سیبه ری دوو چه تری زولفت سایه به خشه بو فه قیر
ینزوی من یلتجی اذ تحت صدغین الحجاب
ئایه تی حوسنت به جاری کافری هی نایه دین
کیف لایسلم من لویعرف سوء الحساب
حوکمی یه زدان بو گه دا لوتفه چ کوشتن بی چ ژین
کل شی تحت امری وهو فی ام الکتاب
سهه که حاجی واخه ریکه بو ته وافی که عبه که ت
لم یحج من لم یزر شی الذی تحت النقاب
(رهه بهرا) تاکه ی به نومی دی زه کاتی حوسنی رووی
وهی لاتعطیک مالم تبلغ ال حد النصاب)

پر ئيشه دلم

پر ئيشه دلم واله غه مي هيچر و فیراقت
سهر خوشه سهرم مهست و ده به ننگه نه فیراقت
ساتي نيه نارامي دل خوشي وجودم
ديوانه سيفهت وام به كه ژو كيوي فیراقت
روژم شهوه شهو وام نه غه مي تالي تو دا
په روانه مثل سووتم نه ميستا نه فیراقت
سيلابي سروشكم كه ده كا هازه نه سهر دل
وي راني نه كا پردي ته حه ممول نه فیراقت
مه نعي مه كه (ره بهر) كه وه ها غه رقه يي خوي نه
كوژراوي موژه ي تو به هه موو دهه نه فیراقت

ته عاروف چا كه

ته عاروف چا كه ساقوربان نه گه ل نه م ياري دي رينت
خوا ناكه رده نه ك بيت و ره قيب دهست خاته په رژينت
به شهو تاكو سه حهر هه ردهم ده رژيم نه شكي نال و سوور
نه بهر چي نه م هه موو جهوره موقابيل ياري مسكينت

نیه باکم له تانهی خه لک نه گهر بمرم له هیجرانت
له بهرچی ده مکوژی رووحم که من وابیمه بریانت
گوئم سوچم چ بوو ده ستت به خوینی عاشقت سوور کرد
که سهر دانیم که بیمه قوچی قوربانت
نه گهر ماچی که ره م که ی پیم به قوربان که عبه که چ نابی
چ نه قسیکی هه یه چاوم ته جامول که ی به یادینت
هه تاکه ی نه م هه موو جهوره له گهل من نه ی بتی کافر
ته ره حجوم که به (ره هبه ر) سا , به عه شق ومه زهه ب ودینت

نه سیر و به ند

نه سیر و به ندی نیو زونفی نیگاریکم چ عه یاره
وهکو (یوسف) له ناو چاهی زه نه خه ندانی (زوله یخا) ره
ره فیقان نیوه شاهید بن له گهل من دوژمنه دولبه ر
له بهر ته عنه ی ره قیبی به د که وا بی مه یل وگوفتاره
نظامی خو م له عه شقی مه کته بی نه ودا سهر ف کرد وا
که چی نیستاکه ده مگاتی ده ئی لاچوچ بی عاره
خه رباتی دئی بردم به سیجری چاوی مهستی خو ی
که سی نه یگوت درینغ بو تو که بوچ وا بووی سییاچاره
گوتم ره حمی بکه قوربان به حائی (ره هبه ر) ی مه جزوون
گوئی مه علوومه پیشه ی عاشقی رووم شیوه ن و زاره

شهرته وهك

شهرته وهك مه جنونی رسوا روو به كه ژ ديوانه بيم
روژ و شهو عه ودائی له يلا هم دهمی وه حشانه بيم
شهرته وهك فه رهادی كو كه ن بيستون لادهم له بن
گوي له شوپ و شيني شيرين نه گرم ومهردانه بيم
شهرته بو من خه رقه پوش و دهر به دهر ياهوو بكم
يهك نه فهس نارام نه هيئي خوئين له چاو، تا چانه بيم
شهرته وهك په روانه دايم روو به دهوری شه معه كه ت
ناگري هه لكه م له خوم نه وسا فيداي جانانه بيم
شهرته وهك قومري له مل كه م دايم ته وقي وهفا
ياوه كو بولبول به سوzy عه شقه وه مه ستانه بيم
شهرته وهك (نازه) خه ريكي بت په رستي قه ومه كه ي
پشت به زيننار رابوه ستم، نوبه چي بت خانه بيم
شهرته تا عومرم بميني روو له ته قوا و دين نه كه م
ياوه كو پيري موغان خوم حاكي مه يخانه بيم
شهرته (ره بهر) تا قيامت، كي به كيو بخويته وه
حه يفه تا مردن كه من دئسوژ و سه رسه ودا نه بيم

جَنَّةُ الْفَرْدُوسِ

(جنة الفردوس) ه يا خلد، يا نعيم ه يا سلام ؟
نهوبه هه شتهى ها له سينهت، نازه نينهى خوش غرام
رهوزهى سينهت كه ده رخت، سه ربه سه ر بازاړى دل
ناگرى گرت و خروشا هه روه كو روژى قيام
دايه سه ر موئكى عه جه م سه ر كردهى سالارى غم
هاته ده ر بوشه ر وه كو روم و حه به ش بوئى ننتقام
من كه پابه ندى دوو زولف و چينى نه گريجه م نيتز
كهى به نومميدى ژيانم، جاريكى تر بيته لام
كه به چاو فه رمووم ده كات و كه به نه برو دهرمه كا
ره بى چون له م به ينه دا ماوم به داوى موپته لام
دل له ساحهى مه دره سهى عه شقا خه ريكه مه شق نه كا
بوئه وهى فيرې نه ماچى خال و خهت هه روه ك نظام
(ره به را) تاكهى وه كو كورپه به شوينى دل كهوى
خوت مه خنكيينه له به حرى عه شقى بى جى و انتظام

1948

نيشتهى مه يخانه م

نيشتهى مه يخانه و هه م مهى په رستم
دواكه و تهى كردهى روژى استم
ساقى سا و هره مه ستى مه يم كـــــــه

هه تا بیته دی ئاواتی مهستم

بی ساقی ومه ی ومه عشوقه به ههشت

له لام دوزه خه له کاتی ههستم

سهدهه زار گیو و که ی قوباد و جهم

هاتنه ئه م سه را کونه ی چاوبهستم

نه سکه و خویمان ما نه نیشته جی

لانه ی مورانه , خاکی بهردهستم

ساتی سه رخوشی شه رابی سووریم

له وه عده ی زاهید چاتر پشت بهستم

چاوبهسته ی زوهد و ته قوام بوچییه

مه ی ومه عشوقه گه ربیته دهستم

یهزدان له ئه زهل که خه لقی کردم

بوعلیم و زانین نهک را بهدهستم

به ههشت جیی فه نن و عیرفانه (رههبر)

نهک بو که ر بلیی من خوا په رستم

شه و

دل به دانیم واخه ریکی شیوه ن و گریانه شه و

نهشکی چاوم نیل و سووره ههروه کو سیروانه شه و

سه برو هوشم نی براوه واله هیجران و فیراق

چونکه ئوممیدی و یسانه عاشق و دیوانه شه و
شهرته گوی نه گرم نه په ندی و اعیظی نه م شاره من
چونکه کوژراوم به تیری دولبهری جانانه شه و
زاهیدو سو فی نه گه ن من و اخه ریکی عیشره تن
پیشه یی عاشق و هزیفه ی خادمی مه یخانه شه و
روژو شه و مه شغوئی ساقی و به زمی باده ی عیشره تم
پی پی بلین بابی موعه ننی صوحبه ت و سهیرانه شه و
عیززه تی نه فسم نه ماوه روو به رووی نه وشو خه وا
نه ی خودا ره حمی به حائی عاشقی دیوانه شه و
گه ره و کو قومری نه مل که م دائیما ته و قی وه فا
سهیرنه که ی نه و کافره هه ر مونکی ر و بیگانه شه و
بابلین پیری موعانیش حازری مه یخانه بی
یاری شوخ و نازه نینم هه مده م و میهمانه شه و
بربط و عوود و که مان و مطرب و چه نگ و نه بییش
ئی بدن تا کو سه حه ر بو عاشقی مه ستانه شه و
بی مه ی و ساقی هه موو نه م عالیه مه مه سستی شه راب
(ره به ر) یش هه روا غه ریقی به حری بی پایانه شه و

نه م چامه یه سائی / 1964 نه رادیوی کوردی کرماشان، نه ریگای بهرنامه به ناوبانگه که ی به ریز
(شکرالله ی بابان) وه خویندراوه ته وه .

بی کفن

بمکوژہ قوربانہ , مہ مشو بی کفن بم شیرہ وہ
بوگہ واهی بهرگی حہ شرم خوینی گہ ش بیژینہ وہ
چاوه کہم مہ حروومی تاکہ ی , دل نہ سیرو پابه کوٹ
شہو نہ تاو داخی فیراقت تاسہ حہر نہ تلیمہ وہ
گول بہ دەم تاکہ ی نہ کونجی میجنہ تا شہو تاسہ حہر
دہست بہ ناه و نالہ کہم خوا کہ ی شہ فہ ق نہ کریتہ وہ
کہ عبه کہ چ نابی بہ قوربان لیم بیرسی دہفعہ یی
لیم بیرسی چونہ حالت شہو بہ دەم نہ رزینہ وہ
گاہی کوشته ی نازو غہ مزہم گاہی کوشته ی دوو برو
گہ نہ سیری داوی زولف و پەرچہم ونہ گریجہ وہ
شاهی چاوت سہ برو هوشی لی بریم نہ ی نازہ نین
ہہر وہ کو مہ جنونی شہ یدا روو بہ کہ ژ نہ خو لیمہ وہ
یوسفی دلمت نہ سیری چاهی غہم کرد سا وەرہ
وہک زولہ یخا زہر خہ ریدہ ی خوتم و بمسینہ وہ
ئاگری عہ شقت نہ دلما وہک بلایسہ ی مہ نجہ نیق
مہر , بہ بارانی ویسالت , چاوه کہم بکوژیتہ وہ
عاجزو دلگیرہ دولبہر (رہبہرا) داہم نہ تو
بی و نہ سہر مہم ماچی کہ ی نہ وسا مہ گہر ناشت بیتہ وہ

له ميړگ و ميړگوزارم چي

که من روخساری یارم بی له ميړگ و بولبولانم چي
که من زولفی نیگارم بی له عاقیقي یه مانم چي
که من دوو چاوی شه هلام بی له نه ستیره ی به یانم چي
که من میجرابی نه بروم بی له میجرابی نیمانم چي
که من شمشادی بالام بی له عه رعه ریا چنارم چي
که من لیوی نیگارم بی له سیوی سه رچلانم چي
که من خه نده ی لیوانم بی له روشنایی به یانم چي
که من وه عده ی ویسالم بی له وه عده ی زاهدانم چي
که من دهرمانی دهر دم بی له لوقمانی زه مانم چي
که من سه روی ره وانم بی له سه روی بوستانم چي
که من تیغی زوبانم بی له طعنه ی جاهلانم چي
که من خه رمانی بالام بی له روتبه ، یا نیشانم چي
که دی (ره بهر) سه ری دانا له ژیر پیدا وتی جانا
وهره نیو باغه وه ، نیتر له باغ و بیستانم چي

حوور و غلمانم له چي

يار كه روخساري نه تووم بي حوور و غلمانم له چي
تاقى نه بروى تووم هه بي قيبله و موسولمانم له چي
نامه وي گه ريمده ني بي تو به هه شت و قه سرو حوور
باخي خولد و ناوى كه وسهر و عهد و په يمانم له چي
سيه بريان و كه بابم مه جنون ناسا نه ي نيگار
وا خه ريكي بيستونم شين و گريانم له چي
سوحبه تي تووم گه رهه بي بو من جه هه نهم جه ننه ته
دهنگى تووم گه ربي له گوى مورغى غه زهل خوانم له چي
دل له جه سرهت نه ونه مامت كه وته زينداني نه له م
وه سلى تو بو من ژيانه لوتف و نيجسانم له چي
غهرقى خوينه , مورغى دلمه , وا به تيغى دوو بروت
با نيثارى مه قدهمت كه م جاني جانانم له چي
گهر (قه دهم ره نجه) بكه ي بو سهر گلاره ي ديده كه م
روژى جه ژنه گيانه كه م , جا نوورى چاوانم له چي
كفرى زولفه ينت كه لادا نوري نيمان كه وته دهر
ههر دوولاي من ره حمه تن جا كفرو نيمانم له چي
بي , نه وا (ره هبه ر) له تاوا كه وته سه حرايي عه دهم
بولبول و په روانه ناسا سوزو سووتانم له چي

گیرۆدهی چاوشه هینم

گیرۆدهی چاوشه هینم	چاومهستی نازه نینم
تیر به دلم نه تبینم	چ خوابه رداره قوربان
بانگ کهن دکتورم بو بی	نه خوشیکم له سه رجی
نه چی , له سوی دا دهمری !	بلین به وکافره یاره
سووتاوی چاوی جادووم	ئه سیرو دل به ندی تووم
تاقه تی هیزی ئه ژ نووم	سه رپوش له پروت هه ئده وه
رووحم له ریته قوربان	دهمی ته شریف که لامان
باعا له م بینن ناومان	له گوی مه گره لومه ی کهس
پیشه م گریانه ئه ی گول	سه برم پی نه ما ئه ی دل
خوا هه ئناگری شل ومل	ئه قل وهوشم پی نه ما
فه رمایشنت به جی یه	(ره هبه ر) موتیعی تو یه
سه رومالم له ری یه	هه رئه مریکی که ده یکه ی

مطرب له گهن ساز و نهی

ورده ورده بوم بلی دهی
زامی سه ختم ساریژکهی

مطرب له گهن ساز و نهی
هیوام به خوی نه مرو حهی

وه عدهی بوسه و که ناره
عه ودائی رووی مه عشوقهی

ده لاین سو بجهی به هاره
پیشهی عاشقی هه ژاره

ده کریته وه به ربه یان
ناهو نالهی وه کونهی

تاقه خونچهی نیوگولان
بولبول مهستی سه رچلان

بیماری چاو شه هیتم
ره قییم پی شادنه کهی

دوکتور وهره سه رینم
دهوام که تا بمینم

جی ماچ ودهست له ملانسه
ته شریف کاته به زمی مهی

نه مرو فه سلی گولانسه
بلین به و شوخه جوانه

جیگه م گوشه وکه ناره
نوبائی من به نه ستوی

غهریبیکم له م شاره
بلین به و کافره یاره

دەم بە خەندەو بە سۆز
خوایە رەقیبان کویرکە

کچی ئەم شارە قۆز
دەرەق غەریب دلسۆز

گۆل خونچە ی دەست لاوانم
ئاوایی دەشت و هەردە

کچە کوردیکی جوانم
و هتە نمە کوردستانم

من کوشتە ی تۆم بە قورئان
هەرئە مریکی کە دە یکه ی

چا و رەشی ئە برۆ کەوان
(رەهەبەر) موتیعه قوربان

ئەم دوو پارچە شیعرە ی سەرەوه ئە سەر هەوای... (بۆم بلی تۆزە تۆزە) ئەوتری ..

ج (شيعري ويژداني

سینه‌ما

عالم نه‌مرۆکه مه‌راقی ها نه‌سه‌ر هه‌ر سینه‌ما
سه‌روه‌ت و مائی نه‌ده‌س چوو خوا شوکور فلسی نه‌ما
شه‌و که دی چیبیکه‌ین دره‌نگه‌ سا برا با زوو برۆین
تا نه‌گوتراوه به‌قوربان لۆجه و کورسی نه‌ما
ده‌س به‌ ده‌س تیگه‌ل نه‌بن هه‌ر وه‌ک زه‌مانی نیرو می
هه‌ول نه‌ده‌ن هه‌ر که‌س به‌ نه‌وعی تا نه‌ئین پاسمان نه‌ما
هه‌ر که‌ چوونه ژووره‌وه هه‌ر که‌س نه‌ گه‌ل یار و رقیب
ده‌یکه‌نه‌ حشروه‌لا وه‌ک (رۆسی) شه‌رمیان نه‌ما
وه‌قتی که‌وته‌گر فلیم و کاره‌با کوژایه‌وه
حورمه‌ت و قه‌در و شه‌ره‌ف کوانی نه‌ ساحه‌ی سینه‌ما
ده‌م نه‌سه‌ر کوئمی حبیب و ده‌س نه‌ مل گول به‌ده‌ما
وه‌رنه‌ سه‌ر سه‌یری فلیمی، وا نه‌ نه‌وحه‌ی سینه‌ما
(ره‌به‌را) به‌سیه‌ نه‌ باسی کرده‌وه‌ی ناو سینه‌ما
تا نه‌ئین زور گویه‌ هینده‌ چی نه‌ باسی سینه‌ما

سه د شوکر

سه د شوکر له م ناخیره خوا دای به من (کاکه زیاد)
لوتف وئینعامی زیادبی هه ل قولاً کانی مورد
سائی عومرم دایه په نجا مامهوه هه ر ره نجه رو
گهرچی ته قدیری نه زه ل و ابوو له به ختم بی زیاد
هه ر له نه وه ل طیفلی خو م دا که س جگهر سو زه م نه بوو
خوا شوکور له م ناخیره شاد بووم به ناو کاکه زیاد
بو نه که م همدو سه نای نه م خالقه ی به م لوتفه وه
عالمه می خسته درو وه و خو می گـیـرا دن گشاد
(ره به را) رووی خو ت له قاپی خوا که دایم هه ربلی
ره بی لی م دوورخه ی هه سود و سفله و چاوی فه ساد

بی وه فایه

نه ی فه نه ک تاکه ی له داخت شه و به روژ من پاره که م
پاله زنجیری عه زاب و خو م وه ها ناواره که م
له حزه یی لی م ناگه ری چاوی هه ئینم بو وه تن
فه رقی که ر ناکه ی له گه ل ناقل خوا چی چاره که م
نه ی فه نه ک تووبی خوا به س وا جه فا بنوینه پی م
بوچی ناترسی ده ره حمی به م دله ی بی چاره که م

(رههههرا) رووی خوٓت له خواکه گوی مهده دنیای دهنی
بی وهفایه بی بهقایه چهرخه که ی به دکاره که م

1948

فه لهك نه مرو

شکاندی کاسه ی عه یشم فه لهك نه مرو به مه قدووری
خودابشکی دس و بازووی که خستمیه داوی مه غدووری
مه به سته پشتی خوٓت هیئده به سفله و چهرخی دوون په روهر
که چونکه سفله هه روژه له سه رخوانیکه مه جبووری
هه زار جار ساحیبی حیلیم وحه یاء و عیلیم و فه ننیش بی
چ سوودیکی هه یه تالع نه بی یاوهر به مه سرووری
چییه طوولی نه مه ل به سیه , له نه م چهرخه هه تاماوی
نه فهس کاتیکی زانی پای هه نه نگوت که وته مه هجووری
به راستی حوسنی نه خلاقه به کارت بی هه موو وهقتی
بهس نه م عومره بکا فه رقی نه بوون و بوونی مه قهووری
له به رزی و گه وره یی خوٓته , ته صوُر که , که خووت چاکه
که خوٓت چا بووی چ حاجه ت تو بلاوکه ی ناوی مه شهووری
هه تاکه ی (رههههرا) دل دووی مه تاعی لاشه ی سه گ خه ی
وهه ره ته رکی هه موو (لایغنی) که , وهك شیخی منصوره ی

لاى لاييه

لاى لاييه روئهم كورپهم لاي لاييه
بهم دايكه ديلهت بهزهبيت نايه

به شيري سپي دهتهينمه ناو
تا بمپاريزي لهتهنگ ولافاو

لاى لاييه جهرگم چاوم لاي لاييه
نازا بهزويي خوټ بينه كايه

له گوشه ي جهرگم نو مانگ ونوروژ
په روه ردهم كردى فريام بي دواروژ

لاى لاييه بهرخم رووحم لاي لاييه
بو بيده سيمت به بيرا نايه

روئله دره ننگه خه وبتباته وه
كزه ي باي شه مان لات لى كاته وه

لای لایه عومرم چاوم لای لایه
نه خوشی بالات خهوم بیانایه

لای لایه ت دهکهم بهدلی پرخهم
خوا بتپاریزی نه خوئی نانی کهم

به شیرو شه کر به هه نگوینی ساف
دهتهینمه به رههم بوته نگانه و لاف

لای لایه کزه جهرگم لای لایه
روژه رهشیمت نه بیر نه چوایه

دهسرازهم کردی به ریشه ی جگهر
ناگادارت بی یه زدانی سه روهر

لای لایه گیانه خهوت بوئایه
مه ریژه فرمیسک به سه ر گونایه

کزه ی دهرونم جهرگ و هه ناوم
نه سه رتو زورچار که دهرکراوم

لاى لايه به چكهم خوابيكر دايه
زوو خهوى خوشت لى بكه وتايه

ناتدهمه دايهن خوم دهتهينمه ناو
تافريام كهوى نه روژى تهنگاو

چ لاي لايه ته (رههيهر) وهك قومرى
په روانه ناسا دهك نه سويى بمرى

وہلامی نامہ می مہ لاشیخ محمد

عہزیزم گیانم مہ لا شی محمد
ئاگادارت بی یہزدانی صمد

نہدوای نیحترام عہزم وھیمہتت
کیوی قہرہ چوغ ھم ..... (1)

نہگہردہ پرسی نہحوالمان بہدن
نہچاکیی نیوہ چاکمان کردہ مل

رچامان وایہ دایم ھہرخوش بن
ناحہزتان (جورک نہ مل) 2 بیہوش بن

برای ھاوخوینم گہر نیم دہ پرسی
بوچ جاری بویمان کاغہز نانوسی

---

(1) لیبرہدا خہتہکہ کوژاوتہوہ و نہخویندراپہوہ ...

(3) جورک نہ مل = توورہکہ نہ مل = گوئ دریز و ولاخی بہرزہ نہگریتہوہ .

مه فەرموو وهفای که رکوکی که مه

دل رهق و وشک و بی یار و گمه

بروام پی بکه دلم پرغمه

هام نه ناو کیشو بهری مه حکمه

نییره بابسه بی باسی مه عزهرت

مه علومه هه رکهس به پیی مه قدرهت

خوشکت (نامینه) * دهئی نهی برام

بی سووده غه مت له لای خاس و عام

که رکوک / 1942

---

* (نامینه) = خیرانی یه که می شیخ ته ها بوه ...

بِرام كاكه گيان نيره تا (شه عمل) *
پيشكه شته سه لام نه گهن قهوم و گهن

گه رپيم باوه ركه ي راسته مه قالم
سوئندت بو نه خوم به فقه خرى عالم

گه ربى و تيفكرى وه فائ زه مانه
غه مى هيچ كه سى ناده يته شاننا

هه ركه ديم نامت زامم كولاوه
خوشى (شه عمل) م به تالى داوه

---

* (شه عمل) : يه كيك نه گونده كانى (سه يد احمدى خانه قا) بوو ، سه ر به ناحيه ي دووبز ،
كه (مه لا شيخ محمد) دانيشتووى نه و دئ يه بوو

د) شيعرى ماتهم

ماتەمی بیخود 1

عالمەمی بوکوچی بیخود بیخود و حەیرانەوا
گردی سه یوانیش خەریکی خزمەتی میهمانەوا
ماتەمی نافیقی داگرت روژومانگی گرتەبەر
وهك سوله یمانی (سوله یمانی زەمان) 2 ی تیا نەما
وابەکوچی ئەو هەموو لاوی ئە ئیران و عیراق
دەست بە سەر دەستا ئە دەن گشت بو جوانمەردی وەها
باسی عیلمی کەم , زەکا , یانە قلی کەم یاخود وەفا
باسی شیعیری کەم کە لائە خوڤە ئەم تەقدیری کا
لازمە شین هەر ئە (کورد و فارس و تورک و عەرەب) 3
بو یە کە سواری وەها ئە مرو ئە مەیدانا نەما
تاقیامەت (رەهبەرا) خووی چاکی بیخود عەدد بکە ی
ناگە یە حەددی مەگەر لال بی زوبانت ئە دەما

-
- 1) ئە بۆنە ی چلە ی ماتەمی بیخود ئە سلیمانی سالی 1956 خوینراو و تەو ه .
  - 2) مەبەست ئە مەیدانی ئە دەبدا یه ...
  - 3) (کورد و فارس و تورک و عەرەب) : مەبەستی ئە وە یه , کە ئەم چوار زمانە دا
شارەزا بو ه .

تاریخی وهفاتی (شیخ جواد)

هاتفی نیمه شب کرده ندا
دیر شد، وعده بسست ای شیخ ما

تابکهای در خواب غفلت، میشوی
بعد ازین بیدار شو مرد خدا

در زمان بیدار شد .. تسلیم شد
هم در آن تاریخ شد، (مغفور ما)*

{ مغفور ما } تاریخی وهفاتی (شیخ جواد) ی مامی له که رکوک که به (حیسابی اجدی)

نه کاته سائی / 1367 هـ بهرامبر به 1948 زاینی

نه و چند بهیته فارسیه ماناکه ی بهم جورهیه :

له نیوه شه و یکدا، دهنگیک له غه بیه وه هات ... دره نگه، شیخی من ... واده که مان به سه رچوو

.. تا که ی له خهوی غه فله تدا نه مینی .. نیتر به ناگا بیروه به ندهی خودا ! ... نه و کاته ی

به ناگا هاته وه، ته سلیم بوو ! .. هر له و میژوه شیدا بوو (مغفور ما) .

* (مغفور ما) = خوالیخوشبووی نیمه

ماتەمی سەید ئەحمەدی خانەقا

چوولە دەست شاه و گەدا سەید ئەحمەد و هەم خانەقا
مۆنعیمی راھی خودابوو بی مه سیل و بی ریا
کی ئەتوانی جینشینی ئەویکا بی فەرق و سوو
را بخا وا خوانی یه غما رابکیشی خانەقا
سپبەری ئەربابی عیلم و مەرکەزی عیلم و حەیا
مەزھەری لوتفی خودابوو مەنبەعی صیدق و صفا
مە لجهئی بابی هەتیو و بی کەس و ناس و ئەناس
مُصلح ی جه ننگ و جه دەل بوو راخەری سفرە ی سەخا
رۆژی ئەو دەرکەوت، شکا نرخ و پەواجی رۆژی تر
هەروەکو عیلم و زەکاشی ئەی دەهیشت کەس دەر بخا
حاتە میش جودو سە خای عەسری وەکو سەید ئەبوو
نۆکەر و شاگردە حاتەم وا ئەدەرکە ی خانەقا
(رەهبەرا) وەسف و مەزایای زۆرە سەید گەر بلی ی
خامەیی بەختی کە چت وا لێرەدا نووکی شکا

بو کۆچی شیخ محمود

کۆچی کرد وا زوو له دنیا پیش رهو و سهررداری کورد
داخه که م بو تاقه سواری قهومی بی غه مخواری کورد
نۆبه تی شادی به سه رچوو خاکی خه م باکه ی نه سه ر
ماته می (نالی عه بایه) * , ماته می سهررداری کورد
کوا چرای شو ر شگه ریمان بو گه لی کورد له عیراق
کوا گوئی ناواتی دوور و شوعله ی نه نواری کورد
وابه کۆچی نه و به جاری پشتی قهومی کورد شکا
نه ی خودا ره حمی به هوژی بی که س و غه مخواری کورد
بو نه ریژی چاوه کانم خوینی نه شکی نال و سوور
(ره به را) بو گه وره یی کورد په روهر و سهررداری کورد

---

* مه به ستی نه وه یه کوشتنی (حوسه یی ی کورپی عه لی) کچه زای پیغه مبه ر که نالی عه بایان پی نه وتیری,
له دهشتی (که ره به لا) له لایه ن پیاوه کانسی (یه زیدی کورپی معاویه) وه له لای موسوئمانان چه ند
کاریگه ر بوو ! ... نه وه ندهش کۆچی (شیخ محمود) بو کورد .

هـ) شيعرى دينى

دلّ حەزین و روو رەشم

دلّ حەزین و روو رەشم من یا محمد رەحمەتی
واژەئیل و ئیو بەبارم یا محمد هیممەتی
یا رسول اللّە شەفاعەتکە ی بە حائی عاصیان
خۆسەگی دەرگانه کەم من یا محمد روخسەتی
دلّ ئەکوورە ی ئاتەشی توڊا دەسووتی وهک کەباب
ئە ی سوپا سالاری عالەم یا محمد شەفقەتی
مەرەمەت کە توخوا قوربان بە هاوارم وەرە
تانه سووتاوم بە ئاگر یا محمد دەرفەتی
من کە پابە ندو ئەسیری ئەفسی ئە مەارەم ئەوا
غەیری توکی شک ئەبەم من یا محمد ئەصرە تی
أنبیا هەرکەس هەموو وا إنتظاری توپەتی
تا شفاعەت کە ی ئەبویمان یا محمد حورمەتی
(رەهبەر) یش وهک سەگ خەریکی پاسی دەرگانه ی توه
چونکە ئومیدی بە توپە یا محمد عیصمەتی

نووری ئیمانم

مایه‌ی فه‌خری دوو که‌ون و نووری ئیمانم ئەتۆی
رحمةً للعالمین بۆ (جنّ و ئینسان) م ئەتۆی
پۆژومانگ هەردوو ئەتۆوه شوعلەیان وەرگرتووہ
تاجداری انبیاء و مۆرسە ئینانم ئەتۆی
من که ئومیدی ئەتۆم بی پۆژی مەحشەر کافیه
بی بە فریادم ئەویدا مەفخەرە تخوانم ئەتۆی
بۆنە‌وازش هەمدەمت بوو ئەو شەوہ (روح الامین)
قاب قوسین مەقامت ئەی سەناخوانم ئەتۆی
هەرکە تەشریفت بەدەرکەوت والە شوعلە‌ی نووری تو
هاتە جونبوش عەرش و کۆرسی شاہی خووبانم ئەتۆی
مۆعجزە و ئایاتی توێہ عالیە می کردە مطیع
شافعی پۆژی جزاء و فیض و ئیحسانم ئەتۆی
سەد , که روو زەرەدە ئەدەرگات (رەہبەر) ئەی خیرالبشر
هەرئومیدی لوتفی توێہ چونکە ئیمانم ئەتۆی

سه‌د گونا‌ه و ته‌وبه‌یی *

وهی که روو زهر دم خودایه سه‌د گونا‌ه و ته‌وبه‌یی
چه‌ند گونا‌ه‌کارم خودایه سه‌د گونا‌ه و ته‌وبه‌یی
گیروّده‌ی نه‌فسم نه‌جاتم قه‌ت نیه چاره‌م چیه
غهرقی عصیانم خودایه سه‌د گونا‌ه و ته‌وبه‌یی
کافری نه‌فسم به‌دایم وه‌عزی گومراییم نه‌دا
بوّنه‌یی نالهم خودایه سه‌د گونا‌ه و ته‌وبه‌یی
نیمه تویش‌ه‌ی راهی مهرگم ترسی نه‌زعم زور هه‌یه
رووسیا‌هم من خودایه سه‌د گونا‌ه و ته‌وبه‌یی
وهک نه‌سیر ماوم به‌ده‌ست اماره‌یی نه‌فسم نه‌وا
زار و بیمارم خودایه سه‌د گونا‌ه و ته‌وبه‌یی
روژی مه‌حشر کیّم هه‌یه غه‌یری محمد بوّشه‌فیع
بی به‌ فریادم خودایه سه‌د گونا‌ه و ته‌وبه‌یی

---

* واته سه‌د گونا‌ه و یه‌ک ته‌وبه

موجریمم هرچه نند که من پیغمبریکی وام هه بی
روژی احوالم خودایه سه د گونا و ته و به یی
عومری خوم دانا نه ریگهی تابعی نه فس وهه وا
وا په شیمانم خودایه سه د گونا و ته و به یی
خوت , خه , بهر ده رگای محمد (ره به را) وهك سه گ بلی
دهست به دمانم خودایه سه د گونا و ته و به یی

پاشکۆ

ئەم پاشکۆیەدا ھەندێ دەستنووس و وێنە و دۆکیۆمێنت کە بە پێویستەم زانی وەک پەتر ناسین و روون بوونەوهی بێر و بۆچوونی ئەم شاعیرە ئە دەرهوهی شیعەرەکانی، ھەرۆھا شیواز و چوارچیۆوی بێرکردنەوهی مەلا و فەقیی کورد ئە نیۆوی یەگەمی سەدەوی بیستەمدا، چونکە بێ گومان کەسانی دیکەش ھەبوون ئە مزگەوتەکانی کوردستاندا کە مەودای بیرو تیروانینیان ئە چوارچیۆوی داب و نەریتی سە پینراو چووبیتە دەرهوه و خوشەوستی نیشتیماڤ خولیا یان بووبی 00

ئەم پاشکۆیە بریتییە ئە :

1) سەرگۆزشتە و بەسەرھاتیکی کورت کە ئە سالی 1938 ئە سەنگەسەر ئەو کاتە ی ئەوی مەلەم بوە بە خەتی خۆی نووسیویەتیەوه .

2) بەشیک ئە چوارینەکانی { عومەری خەبیام } کە ئە فارسیەوه کردوویەتی بە کوردی ئە ئەم پاشکۆیەدا دایان ئەنیم .

1 (سەرگۆزشتە

ژيانى تال و پر چەرمەسەرى نەشى ئە تەمەنىكى زۆر كەمەوۈ ئەمىشكدا تۆمار بىيى ..
نەبىنىنى باوك و ئە تەمەنى پىنج سائىهۈە, بەمردن, مەحرۇوم بوون ئە سۆزى داىك! ..
نەبوونى دىسۆزىك و خراپى كەس و كار 00 مندائىكى بەستەزمان بىى ئەوۈى هىچ
تاوانىكى كىردى بە بىانوۈى (شوووم و سەرەخۆرە وەتد 00) بە خراپى ئە گەئىدا هەئس
و كەوت بىكەن و ئە سەر ئەو هەموو مال و بەشە موئك و جىگا و رىگايەى كە ئە باوكىهۈە
بۇى بەجى مابى ! .. وەكو خزمەتكار تەماشى بىكەن و ئەرك و فەرمانى بەدەر ئە توانى
خۆى بە سەردا بەدن ... ئەمە بىرىنىكى بەجۆرى دروست ئەكا كە هەرگىز سارىژ بوونى
نەبى .. ئەوۈى كە ئەم سەرگۆزشتە يەدا باسى كىردوۈ چەند روودا و بە سەرھاتىكى بچووك و
كەمە ئە چاۈ ئەوانەى كە بۆمنى گىراۈتەوۈە و من ئەيزانم ... ئەم نوسراۈەى خۆى
بەئگەيە بۆراستى قسەكانم, ئەگەر تەواوكارىەك بىكەم ئە داھاتوودا .... ئىستەش
فەرموون ئەمە دەقى سەرگۆزشتەكەيە :

حیاتی ره هبـر*

أوهل به پشتیوانی زاتیکی بی وینه و بی تا، دوهم به یاردهی روو حیکی پاکژو خاوین و پرنور دس بهم حیاتی بیچاره یه نه کهین، ترجمه ی حائی نه م بیچاره که عیبارته نه رابواردنی عومری نه و زمانه وه که به انواعی فه لاکه ت وزیلله ت عومری رابواردوه (0 اساسا حیاتی نه م بیچاره یه که (شیخ طه) یه خه تقی (که رکوک) ه و ساکن محله ی (امام قاسم) ه کوری شیخ (سه عید) نه ویش کوری شیخ {خضر} ه، شیخ خضر کوری (سوفی جبرائیل) نه ویش کوری (حیدر) ه نه ویش کوری (رضا) یه نه ویش کوری (عبدالله) یه نه عشره تی (لهک) ه خه تقی (کوچک نه خشینه) یه که تابع به قه زای (چه مچه مال) ه شیخ خضر خوی (أمی) 1 بوه به گه وره یی له پاش عسکری چوه ته (ته ویله و بیاره) بوخز مه ت شیخ {عوسمانی ته ویله} وله خز مه تیا ته ریه تی نه قشی ودرگرتووه، نه پاشان ته شریفی هاتوته که رکوک وله محله ی (امام قاسم) اسکانی کرده و تصادف زه مانی (سلطان عبدالحمید) 2 بوه و مشغول بوه به نیرشاداته وه، به چاویکی زور به حورمه ت ته ماشا کراوه له طرف نه هلی که رکوک وه خصوصاً له طرف متصرفی وقت (تقی الدین پاشا) وه زور محترم بوه و له طرف اشراف و اعیانی شاره که شه وه زور حورمه ت گیراوه، چونکه زاتیکی زور نادر بوه له عه صری خویداو حتی چند دفعه له طرف سلطان عبدالحمید هوه تکلیف کراوه بو {استانبول} و موافقه تی نه کرده و چندی (خلعت) ی داوه پیی قبوولی نه کرده چونکه له دنیا دا به هیچ نه مه لی نه ژیاوه و صرفی حیاتی خوی بوخوا کرده هه ربویه له لای هه موو که س زور مقدس بوه ...

سه رگوزشته ی .. هه ر له نه وه لی مندائیدا که عومری یهک سال بوه باوکی وه فاتی کرده، نه پاشان والده ی شوی کرده به مامی که (شیخ جواد) ه و تربیه ی که وتوته دس نه و مامه یه ی که به انواعی زیلله ت ته ماشای کرده، تاگه یشتوته عمری هوت سالی نه پاشان والده ی وفاتی کرده و مامه ی دهری کرده چوه ته لای باوکی دایکی که (سید

احمد آغا) بوه، دووباره له بهر نه وهی هیج موټک ومالی نه بوه به چاوی زیلله ت سهیری کرده تاگه یوه ته عمری ده سالی دووباره با پیریشی دهری کرده وه، چوه ته وه لای مامه که ی که (شیخ جواد) نه ویش له بهر نه وهی هیچی نه بوه به چاوی زیلله ت ته ماشای کرده وه هه رده م به برسیتی و به پروتی له کنی عمری رابواردووه، به م ترزه دووسال دوامی کرده وه، له پاشان مامیکی تری هه بوه (شیخ مجید) بوه له تاو برسیتی چوه ته لای نه وه و نه ویش له بهر بی مالی و نه بهر بی که سی به چاوی زیلله ت سهیری کرده و تکبیری له کوشتنی کرده به انواعی حیلله هه وئی داوه بو فو و تانی خوا موه فو قی نه کرده که بی فو و تینی....

له بهر زوئم و نه زیه تیکی زور حتی دفعه یه که راپکرد له ژیر دهستی و له ناو شارخوی شارده وه و شهوی به سه ردا هات چوه مزگه وتی (نائب اوغلی) شه و له ویدا له بهر هه یوانی مزگه و ته که خوی به حه سیریکه وه لول دا له بهر نه وهی سه رمای نه بی، چونکه موسم چله ی زستان بوو، هه تا به یانی به م ترزه له سه رما خه وی لی نه که وت به یانی به ناعیلاجی چوه ژیر دهستی مامه که ی که (شیخ مجید) ه، دفعه یه تر دووباره له بهر زوئم و نه زیه تی زور راپ کرده بو طرف بغداد هه تا یه نگیجه چوو، له وی تصادف ساعییکی مالیه توشی دی ده یگپریته وه له گه ن خویدا ده بیاته (دووز خور ماتو) له ویدا لیی ده گری و خوی لی بز ده کا. له پاشان ده چپته مالییک به خزمه تکاری هه تا هه شت نو روزیک پاشان ده چپته مالیکی تره وه له ویدا به شه غره کیش داده مه زری، هه تا روزیک فرسه تی بو هه ن نه که وی و ماله فه لاهه که نی ره که ریکی باشیان ده بی، روزیک به به هانه ی شه غره کیشان وه سواری ده بی و ده بی نیته وه رویه که رکوک، به انواعی زیلله ت ریگه ی دایه بهر و حتی له ریگه تصادف عسکری عوسمانلی کرد، بو (سوقیات) 3 خه ریک بوون نی ره که ره که ی لی بستینن و به حیلله خوی نه جات داو گه یشته که رکوک و به ناعیلاجی رووی کرده وه ماله مامه که ی شیخ مجید، هه تا زه مانی اعلانی (صفر برلک) که هه موو که سیان نه گرت بو جیهاد و نه ویش ناوی دهرهات بو عسکری، له پیش

پوښتنيا بوعسکری پوڙی ته می ژنه کهی خوی کرد که من پویم شیخ طه درکه ن
بوهرکوی نه روا بابروا، نه ویش نه سهر نه مری پیاوه کهی منیان درکرد، نه مجا هیچ
علاج نه ما چوه خانه قاکه ی خویان ونیواره ده بوو نانی راتبه ی گرد
نه کرده وه، وه مامه کهی تریشی که (شیخ جواد) ه نیتر قط رووی نه دایه وه نه سهر نه وه شه وه
شه وی هه تا به یانی به تاریکه شه و باغی پی ناو نه دا، به ته نیا له و خانه قایه دا
ده نوست و به و سهر مایه نه گه ل نه و هه موو نه زیه ته وه، به م ته رزه حیاتی راده بوارد،
هه تا یه ک سال. پاشان پوڙیک له بهر زوئم ونه زیه تی مامه کهی سهر نه به یانی رووی
کرده چپای (قه ره چوغ) که وته نه و ده شتی نه وته که تصادف به که روبرایکی زوری کرد
نه وانیش ده پوین بو دزده ی وته کیان که وته هه تا گه یشتنه (دویز)، په رینه وه بو
نه و بهری ورویان کرده (شناغه) و نه وشه وه له وی مانه وه هه تا به یانی باریان
کرده نه گه ل نه و کاروانه دابوو هه تا گه ینه (خه رابه) و له وی جیابوونه وه، نه ویش بی
ده لیل و ره بهر رووی کرده (دیبه گه) و نه ویوه روی کرده (باقرته)، که دیی (حاجی
مه لا) یه چونکه به مناسبه ی خزمیکی که له وی بوو، ناوی (حمه خان) بوو لای نه و
خزمه ی هه تا چه ند مانگیک، له پاشان پوڙی خزمه کهی بردیبه
دی (احمد پاشا) که (قتلا غلو) ه له وی دا مه لایه کی تیا بوو که له وه قتی خوی له خزمه ت
با پیریابوه، له خانه قادا گه و ره بوو و تحصیلی عیلمی له خزمه تیا
ته و او کرد بوو، نه ویش لای فه قیکانی خوی داینا که پیی بخوینین، به م ته رزه حه یاتی
ر ا بوارد بوو هه تا گه یبه نه فسی گرانیه که که حکومتی عثمانی شکاو حکومتی انگلیز
کرکوی گرت، اما له نه فسی گرانیه که وه به نه وعی عومری ر ا بوارد وه که س وه کو
نه و رای نه بوارد وه حتی بعضی پوڙ نه چووه خارج به ناو هه واری ره شمائی نه و دیبه
که به هاران له ده شتی هه لده دن له وی ده مایه وه به انواع زیلله ت پوڙی لی ناوا
ده بوو، هه تا یه ک دوو پوڙ به ونه وعه له و ره شمالا نه ده مایه وه، دوو باره ده گه رایه وه بو
دی یه که، به م ته رزه حه یاتی خوی صرف کرد، هه تا له گرانیه که ده رچوو، له پاش یه ک

سال به دو اووه بو فقه قییه تی رووی کرده طرف (خوشناو) و چوه (خدران) که دیی میرانی
 صالح به گ بوو، تقریبا دوو سی مانگ له ویش زهمانی صرف کرد، له پاشان گه رایه وه
 بو دیکه ی (أحمد پاشا) که (فتشلا غلو) ه، له پاش بهینی دووباره بو فقه قییه تی چووه
 (کویه) هه تا چوارسال له وی مایه وه، له پاشا له گه ل بعضی فقه قییه قه لا سیوکه، له ویوه
 چونه (ته وه کول) که له ناوقه لاسیوکه دایه، لای مه لا (توفیق) دامه زرا هه تا پینج
 شه ش مانگ، وه له پاشا چوه (گوپته په) دامه زرا، له پاش مانگی رووی کرده که رکوک
 له وی ما هه تا شه ری (نهرمه نیه که) په ییدا بوو، له پاشا چوه وه (کوینسناق) هه تا سی
 چوار مانگ، له پاش له وی سهری خو هی هه نگره و چوو بو یه غدا، له (کلیه ی اعظمیه)
 دامه زرا، هه تا یه ک دوو مانگی له پاشا له بهر بی خه رجیتی وله بهر بی که سی وفقیری
 خو هی بو وی نه کرا دهوامی مدرسه بکات هه تا سهر، به ناعیلاجی
 ده رجوو، وهاته وه (کوینسناق) هه تا شه ش حهوت مانگی، وه له پاشا دووباره چوه وه
 به غدا بو (کلیه ی اعظمیه) به فکری دامه زراندن، ودانه مه زرا چونکه به ناهه ق سالی
 پیشتر رووی بوو، له پاشا هاته (خانه قی) بو تحصیلی علم و چوه لای (حاجی
 مه لا محمد) وله ویش دانه مه زرا، وهاته (صلاحیه) بو خزمهت جنابی مفتی (سعید
 افندی) وله وی دامه زرا، چونکه جنابی مفتی له طرف حکومه تی انگلیزه وه عزل
 کرابوو، جیگای خصوصی نه بوو ناعیلاج له مزگهوتی (سید محسن آغا) دامه زرا، هه تا
 پینج شه ش مانگی له پاشا رووی کرده طرف (کرپچنه) که دیی (شیخ حسین شیخ قادره
)، له لای (مه لا مصطفی) دامه زرا هه تا شه ش مانگی، له پاشان چووه سلیمانی و چوه
 خزمهت جناب مفتی (عزیز افندی چاومار) له وی دامه زرا هه تا یه ک دوو
 مانگی، له پاشا چوه که رکوک بو هاوردن بعضی کتیب که له لای مامی شیخ جواد
 دانرابوو بیهینی بو سلیمانی و تصادف روژی چوه لای مه لا (أحمدی مه لا حکیم) که کونه
 ماموستای بووه، بعضی گله یی لی کرد که نیوه زور بی حقوقن له گه ل من، چونکه هه موو
 بیگانه یه کتان کرد به پیاو منتان ده ره ده رکرد، له ویش کردیه جواب و گوتی به لی

ئىستاكه جيبك ههيه لهقه لا شونى تهنها (مستعد) يكه نهوئش بهدهس (مهلا
قادرامام قاسم) نهگهر مهيل بكا دادمه زيرى و بچو بولاي و بلى فلان به حسى كردى
بو، منيش چوومه لاي مهلا قادر امام قاسم ومسئلهم بو به حس كرد ومواقفتى كردو
وهعدى دامى ههتا ده روژ له پاش ده روژ قهيدم بكا، منيش بهو وهعدى مهلا قادر
چومهوه لاي مهلا احمد مهلا حكيم، ومسئلهم بو بحس كرد نهوئش مؤقتا ناردميه
مزگهوتى (شاطرلو) ههتا ده روژ، له پاشا له سهر وهعدى كهى خوى له مدرسهى (محمود
الخال) قيدى كردم به معاشى ههشت روويه، ههتا يهك سال ونيو، له پاشا قهيد يان
كردمه جيبى مستعدى كه امرى خوى به جى هينابوو، ههتا يهك سال، له پاشا مدرس
ئهوئى كه مهلا احمد مهلا حكيم بوو بوه معلم كليهى علوم اوقافى كه ركوك، منيش لهو
وهخته ههوهسم كه وته سهر چونى ئهو مكتبه چووم ههتا ده روژ ئيك لهوى مامهوه له پاشا
دهرچوم، چونكه روژ ئيك له اسناى مكتبهوه چومه لاي مامم كه شيخ جواده، پيم گوت مامه
من سيزده روويه ههيه هه موو مانگيك ده تدمى، وجوابى دامهوه قطعيا نه جيت
ئهكه مهوه له خانه قادا نه كهس نانت بو ده كا، منيش به ناعيلاجى دهرچوم له مكتب و
ها تمهوه مدرسه كهى خو، مدرس وقت (مهلا سليمانى تورك) بوو، ههتا دوو سال له ويذا
دهوامى كرد، له پاشا مسئلهى بابو گورگور هاته پيشهوه، توشى محاكمهى زور بوو
وه له پاشا مدرس كه مهلا سليمان بوو، له بهر بى ئيداره يى چوه به غدا داوخل امتحانى
مدرس بوو، امتحانى داو ناجح بوو دهستى له مدرسهى (محمود الخال)
كيشايهوه، نهوئش به ناعيلاج خوى نقلى مدرسهى (شاه غازى) كرد، له ويذا ههتا
شهش مانگ دوامى مدرسهى كرد له خزمهت مهلا (ناصح) كه مدرسى ئهوئى
بوو، له پاشا بهر مسئلهى ژن هينانى مجبورما وازى له مدرسهى شاه غازى هينا، چوه
ناوشبخه كانى طالبانى وچوه ديبى (شيخ شكور) كه (به يانلو) ه، ههتا يهك سال
ونيو، له پاشا چوه ديبى (شيخ فايق بادهوا) ههتا دوو سال ونيو، له پاشا بهر مسئلهى
مامهوى اهالى دى يه كهى ئى وهرگيرايهوه، به ناعيلاجى دوو باره هاتهوه

که رکوک، له مائی (حسین عونی) ههتا یهک مانگی تهواو لهویدا بوو، له پاشان چوووه
خانه قاکه ی خویمان ههتا شهش مانگیکی تهواو، له پاشا له بهر بی ئیداره یی چوووه
بغدا و لهوئی ههوئی زوردا ههتا به واسطه ی نه مین زهکی بهگ له دائیره ی مساحه
دامه زرا به سی دینار، ههتا دوومانگ، له پاشا رهوانه ی مرکزی ناصریه یان کرد و چوه
مرکزی ناصریه ههتا جهوت مانگ، له پاشا چوووه عماره ههتا شهش مانگ، له پاشا
لهوئیوه رهوانه ی بغدادیان کردو له به غدا دهوه رهوانه ی که رکوکیان کرد، و به مائه وه چوه
وه که رکوک ههتا دوومانگ له دائیره ی مساحه بوو، له پاشا لهویش دهرچووو، ههتا
ههوئی دا له دائیره ی متصرف به (ساعی مالیه) 4 دامه زرا، رهوانه ی (صلاحیه) 5 یان
کرد، لهویش ههتا یهک سال و نیو له صلاحیه مایه وه، ههتا مسئله ی امتحانی معلمی
له که رکوک داکهوت و چوه امتحانی معلمیه وه، امتحانی داو ناجح بوو، تعیین طرفی
شمال کراو رهوانه ی (سهرکه پکان) یان کرد.

---

* دهقه که له سه رینوووسی کۆن نووسراوه ، به گشتی خستوو مه ته سه ر رینوووسی نوئی ، به لام له هه ندی
شوین پیویستی کردوه وه کو خوی بمینیته وه 0

1 - (أمی) یان (نومی) = له کورده واریدا به که سانیک نهوتری که شیخ نه بن .. نهک به
نه خوینده وار .

2- میژووی چوونی شیخ خدر بو که رکوک و دروست کردنی تهکیه که نه گه ریته وه بو پیش حوکی
سوئتان عبدالحمید به گویره ی نه وحه کۆنه که ی سه ر دیواری تهکیه که که نووسراوه له سائی / 1282 ه
دامه زراوه ، که به رامبه ر به سائی / 1865 ز ، ، به لام عبد الحمید له سائی / 1875 ز خیلافه تی وه رگرت
.. له کاتیکیدا شیخ خدر زور بهر له نه و میژوانه له شاری که رکوک بوه و بهر له دروست بوونی تهکیه که ی
له سه ر ته ریه تی نه قشبه ندی مه رته به ی شیخایه تی وه رگرتوه .. له بهر له وه ی زانا و خوینده واریکی
گه وره بوه ... دیار نیه له چ ته مه نیکیدا بو عه سکه ری چوه ، به لام (عسکر نظام) که به عه سکه ری
نیجباری وتراوه بو یه که م جار له عیراق له سائی / 1858 (عمر پاشا) که والی به غدا بوو له شاری به غدا
و ده ور و به ری چه سپانندی که پیشتر برپاره که له نه سته مبوو له وه دهرچوو بوو ... هه ر که سی له وانه ی
نه یانیگرتوه

ئەو خزمەتەي نەکردايە هيچ جورە ئىمتىيازىكىيان ئە دەوئەتدا پىئ نەئەدا... ئاشكرايە بە زۆرى
دانيشتوانى شارەكان ئەو خزمەتەيان تەواو ئەکرد .

3- ئەم (سوقيات) ه بەيتىك شيعرى (مەلا حمدون) م وه بير دىنيئەتەوه كه ئەئى :

كەر شەوقى زەرپىنى نيە , جەتتا ئە بەھارا

ترسى ھەيە ئەك بيخەنە ژيىر بارى قەزاوہ

4- ساعى مائىيە = ئەو فەرمانبەرەي سالانە باج ئەسەر خواوہنكار و دوكاندار ديارى ئەكات ....

5- (صَلاحِيَّه) = ئەو كاتە (كفىرى) ناوہ ئىد اريەكەي (صلاحِيَّه) بوہ .

(2) وەرگیران

له بواری وەرگیراندا (رههبر) چهند ههوتیکی متواضعی هه بوه، یه کیك لهوانه وەرگیرانی نامیلکه بیگه له سیهکاندا له تورکیه وه بو عه ره بی، دهقه که له ژیر ناوی {قره باش} دایه، به لام : 1) بو ئەم سهرده مه بایه خیکی نهوتوی نیه . 2) په یوهندی به زمانی کوردیه وه نیه... لهم پاشکویه دا من ته نهها وینه کهیم داناوه ... نه مینیتته وه چوارینه کانی {عمری خه بیام} که به شیکی له دهقه فارسیه که وه کردوه به کوردی 000 بلاو کردنه وهی ئەم وەرگیرانه ته نهها بو پترناسینی ئەم شاعیره یه له رووی چوئیه تی بیروبوچوون و تیروانینه تی بو ژیان، نه گهرنا نیمه دوو وەرگیرانی نایا بهمان له بهردستدایه که یه کیکیان (شیخ سه لام) ی شاعیر و نهوی تریان (هه ژاری موکریانی) ه که ههردووکی پشتی پی نه به ستری و ناگاداری وەرگیرانی تریش هه م که هیشتا دهستنووسه 000 رههبر له گه ن (نالی و حافظ و عمری خه بیام) ژیانیکی تاییه تی هه بوو 00 نالی: نه وه جه نابی دکتور (مارف خه زندهار) له گو قاری (رؤشبری نوئ) ژماره / 75 سائی / 1979 دا به وردی له سه ری دواوه 00 حافظ: له گه ن براده رهکانیدا که ئەم خوالیخوشبوه {مه لا کهریم باوا} - زوو له دبی باده وای شیخ فایق تاله بانی نیشته جی بوه، پیاویکی له بز شیرین بوو - که نهو یه کیکیان بوو، له گشتوگۆکانیاندا به بهرده وای شیعری حافظیان به نمونه نه هینایه وه، زور جاریش دیوانه که ی نه هینا و نه یکرده وه و به نیمه ی نهوت - دهست بخه ره سه ری یه کێ له مانه - که یه کێ له شیعه کانت بو دهرنه چوو وهکو تاقیکردنه وهی به خت 000 له گه ن خه بیامیشدا که گشت چوارینه کانی له بهر نه خوینده وه 00 گه ئی جار له بهر خویه وه و هه ندی جار (به دهنگی بهرز بو نیمه که ماناکانیشی پی نهوتین) و هه ندی جاریش نه گهر تووره یان بکر دایه! 000 به لام به زوری ئەم چوارینه یه ی نهوتته وه له گه ن به سه رهاتیکی خه یالیدا که زیاتر پاکانه بیکی دینیه بو خه بیام 00 من به بی قافییه نه یکه م به کوردی :

ناکرده گناه در جهان, کیست ؟ بگو
آن کس که گناه نکرد, چون زیست ؟ بگو
من بد کنم و تو بد مکافات دهی!
پس فرق میان من و تو چیست ؟ بگو

کئی لهم دنیا بیهذا گوناھی نه کردوه ؟ بلئی ... نهو که سهی گوناھی نه کردوه , چوئن ژیاوه ؟
بلئی
من خرا په بکه م و تو پاداشتی خرا په که م بدهیته وه ... نیتر جیاوازی نیوان من و تو چیه ؟
بلئی
نهو چوارینه یه ی سهره وه له نه نجامی - وه کو نه و باسی نه کرد - نه م چوارینه یه ی
خواره وه و تراوه , که من نه مه یان ناکه م به کوردی :

بیریق می مرا شکستی ! ربی
بر من , در عیش را , بستی ! ربی
بر خاک بر یختی می ناب مرا
خاکم بدهن مگر تو مستی ! ربی
*****

ماوه ته وه بلیم که من لهم کتیبه دا ته نیا وه رگی پر دراوه که م داناوه , وه که له سهره تاوه وتم
ته نها بو زیتر ناشنا بوونه به بیر و رای وه گپر ... له کوتاییدا به هیوام نه م دهق و
دهستوو سانه ی که له به رده ستما دایه حه قی خویم دابیتی .

1) چوارینه کانی خه یام

(شیخ ته‌های شیخ سعید) کردوووبه به کوردی

شەفە قێك دەنگ هات لەمە یخاڤمان
ئە ی پیری رەندی خەرابا تەمان
هەستە پەییماڤه پرکە لە عەرەق
پیش ئەوێ پرکەن پەیمانە ی سەرمان

***

گیتی بو ئیمە حەلی بوو ئاوا
قازانجی نەبوو بە غەیری بە لا
یەك گری ئاهی دلمان نە کراوه
رویشتم و هەزار حسرت لە دل ما

***

هەستە مە عشوقە بو دلمان بینە
گری ی دل کەو بە بروی ئاوینە
گۆزە یەك عەرەق بینە بینۆشم

پیش نهوهی گلمان که نه گلینه

***

کهس نه بیته ضامنی قیامت
خوش که تو نیسته دئی مه لامت
عهرق بنوشه له بهر مانگه شهو
مانگه شهو زور دئی نامینی نامت

***

به باده بمشون جهلی مردنم
له جامی شهرباب، خوازن ته ثقینم
ویستتان گهر روژی جه شر دهسکه وم
مه یخانه بی جیی هه وال پرسینم

***

ساقی بادهیی کاری خوا جوانه
بو به ندهی عاصی صاحب غوفرانه
مه ی خو، به هاران تاعه ت مه فروشه
خوا بو تاعه تمان بی چاوه پروانه

***

که لامی خودا ترس نه داته جهم
وانیه دانیم به ترس بی دهم دهم
نایه تی رووی پیاله رووناکه
که هه موو دهمی دهی خوینن دهم دهم

***

که عارهق ناخوی ته عندهش دامه ده
گهر خوا دهستم دا تهرک نه که م باده
فه خرت نه مه یه که عارهق ناخوی
سه د نیشته هه یه نوکه ریه باده

***

هه رچه ند رهنگ و رووم وهك شه وچرایه
وهك رهنگی لاله و سه روی بالایه
مه علوم نه بوو له م طرب خاندهی خاک
نه قاشی نه زهل رووم له کام لایه

***

نه وهنده عارهق بخوم که مردم
بوونی بی له سه ر (الحدی) به مردم
بیته سه رگورم نه گهر مه خمووری
له بوونی عارهق مه ست بی به ده مردم

***

روژی که باده به دهستم ده گرم
غایه تی مهستی و که یف خوشی ده گرم
سه د نایه و ده نیل دینم له هه رلا
به وتهی رهوان , خووی وهك ناگرم

سه‌رمان له‌پښگه‌ی فه‌رمانی عـــاره‌ق
روحمان به‌فیدای له‌ب خه‌ندی عاره‌ق
ساقی دووباره فنجانـــی به‌ده‌ست
تالیوی کویه‌ها رووحی عـــاره‌ق

***

عاره‌ق ومه‌عشوق من وخه‌رابه
ناودل، پیاښه به‌سته‌ی شه‌رابه
نه‌هیوای ره‌حمه‌ت نه‌ترسی عه‌زاب
رزگار له‌م خاك وئاگرو ئـــابه

***

چاکه له‌دنیا دوستی که‌م بگری
ره‌فیتی نه‌هلی زه‌مان قه‌ت نه‌گری
نه‌وکه‌سه که‌ تو پال نه‌ده‌ی پیوه‌ی
راستی دوژمنته‌ که‌رتی بفکری

***

نه‌وقه‌سره به‌ه‌رام جامی تیا نه‌گرت
ناسک تیا نه‌زا شیر* نو‌قره‌ی نه‌گرت
به‌ه‌رام که‌ پیشه‌ی خوی (گور) گرتن بوو
پاشان دیت که‌ چوڼ (گور) به‌ه‌رام ی گرت

---

* له‌ چاپه‌کانی نیستادا بو‌ده‌قه فارسیه‌که‌ی له‌ جیاتی وشه‌ی (شیر)

وشه‌ی (روبه) به کار هاتوه ! , , گه‌ئی وشه‌ی تریش گوردراوه , به‌لام (ره‌به‌ر)
نه سهر چا پیکي کۆن وهرگیرانه‌که‌ی نه نجام داوه ,

هه‌ور هات وگريا به‌سهر سه‌وزه گيا
بی باده‌ی گول ره‌نگ کی توانی ژیا
نه‌م سه‌وزه‌گیا یه که سه‌یرا نمانه
سه‌وزه‌گیا ی ئیمه‌ش سه‌یران که‌ری تیا
***

نه‌م چه‌رخه کونه هیج مفهوم نه‌بوو
به‌غه‌یری میجنه‌ت هیج مه‌وهوم نه‌بوو
هه‌رچه‌ند سه‌رنجی ئیشی خوم نه‌ده‌م
عومری رابورد و هیج مه‌علوم نه‌بوو
***

نه‌ئیمه که‌می سه‌عی باقی ما
نه‌سوجه‌ت عومری بی وه‌فایما
نه‌باده‌ی دوینی یه‌ک مه‌ن زیاده‌ما
نازانم چه‌نی عومرم باقی ما
***

ئەسرارى دىنيا وەك ئەدەفتەرمە
باسى ناگرى چى ھالەسەرما
وەك نىيە ئەھلى ئەم عالەمەدا
ناگوتىرى باسى چى والەدئەما
***

ئىستە كەگوئى ئاواتت پشكوت
دەستت ئەجامى عارەق بۇ ئەبزوت
مەى بخۇدنيا غەددار و دوژمن
ئەم نەوعە روژە زەحمەت بىتەدووت

رەھبەر / 1948

ئە زۇرىيەى جىگاکان ئە جىياتى وشەى (مەى) وشەى (عارەق) ى بە كار ھىئاوہ كە ئـہو
جوړہ خواردئەوہىيە ئە ريگای بە ھەئەم كردئەوہ پىك دىت, ئەو سەردەمە ئە روژھەلات دروست
ئەكراوہ ... بەلام ئەم وەكو ھىما بۇ (مەى) ەكەى خەبىيام كە بە گشتى (شەراب) بوہ بە
كارى ھىئاوہ .

(2) قره باش *

ئەم نامىلكە بچووكە كە برىتتە ئە پىنج لاپەرە دەربارەى (تجويد) كە تايىتە تە بە
زمانى عەرەبى و زياتر ئە خوئندەنەوئى قورئاندا پەيرەو ئەكسرى، بەلام ئەم ئە
زمانى (توركى) يەوئە وەرگىپراوئەتە سەر زمانى (عەرەبى) و تەنھا كە سانىكى
تايىتە تەنە ئە و بوارەدا ئەتوانن سوودى ئى وەرگىرن .. بىروا ناكەم ئەمرو رىژەى ئەو
كەسانە ئە كوردستاندا زۆرىن ...
ئە بەر ئەوئە، دەقە نووسراوئەكەم كە بە خەتسى (مەلا سعید) ناوئىكە وەكو خوى
داناوئەتەوئە وە ئەندى ئەئەى زمانەوانى و ئە بىرچوونى پىتى تىدايە كە نازانم بو كامبان
ئەگەرئەتەوئە ...

---

* (قره باش) .. وشەبىكى توركى يە بە ماناى (سەررەش) دىت .

محمد كذا من تحفة كنهه ذاته عقول الفضلاء ونجلي بنو معرفته
 قلوب الأتقياء ونجلي معرفة أصول التوحيد وفلا الأركباء واصلوا و
 والسلام على محمد الذي أرسله بالهدى للاشقياء وعلى آله
 أصحابه المتخلفين بأخلاقه الأنبياء وبعد فيقول العبد الفقير إلى
 لطف ملك القدر طه بن الشيخ سعيد الشيرازي خضر النفس الكركوكي
 غفر الله له ولوالديه أما جمع المثل لم تكن رسالة النجوى بل القربى
 منسوبة لمراد الأكراد في الملامح من جنسها اللغة العربية الواضحة ومنها
 باسمية النون في بيان النجوى دفع الله بها كل ما شاع من سبب البشير
 والفرير فأعلم أن حروفه الثلاثة أحدها واو في غيرها باء والثاني
 الف لو كان الواو ساكنا وما قبله مضموما فلو كان الياء ياء الف
 وما قبله كسوا فلو كان الف ساكنا ما وما قبله مفتوحا فلو كان الف
 مثل أو ثا وسبب الثلاثة أن أحدها لو كانت الزهراء ساكنة علم جاريا
 فهو هرة وإن كانت متحركة فهي الفاء فما الطبيعي وهو الأيسر
سنة سلتوا بالباطل الف ليس وهو على قدر رفعة الأصعب وهذا الفصل
 وهو حرفان تفعال وكلمة واحدة مثل اذ اجاب أو لئلا وجوزوا
 وهو على قدر أربعة ألف وهذا الفصل وهو الذي سبب الزهراء وهو تفع

في كلمة اخرى مثل بايتها ان اخاف توو الى الله **ومد اللزم** ويوالذي
 سببه سكو اللزم ويواقع في كلمة الصلة ثابت في الوقف والوصل مثل
 والقبائل الحاقه تامرمة ويقع ايضا في الخفة مثلا الا ان **ومد العارض**
 ويوالذي سببه سكو عارض وهو نائب في الوقف وساقط في الوصل مثل يعلو
 يوم الذين تسعين **اللازم مع الفته** ويواربعة احرف لو صادف التنوين
 او نون الساكن بهذه الكيفية وجب الازغام مع الفته فضلا من الله خبرا
 به ومن يعلى **اللازم بالفتحة** وهو حرفان لو صادف التنوين او نون
 الساكن جازم وجب الازغام بالفتحة مثل غفور جيم هدي للثقة **ومد التصل** جازم لانه
 مختلوف **ومد اللزم** واجب لانه متفق عليه **والعارض**
 جازم لانه مختلوف **واما مد اللين** ان كان سببها الكون فهو
 مد اللين وعلا منه ان يكون الواو والياء ساكنين وما قبل اخرهما مفتوحين
 مثل والصف ومن خوق والانوم **ومد اللين** جازم مختلوف
اما التنوين فهو عبارة عن كسرتين او ضميتين او فتحتين **واما نون الساكنة**
 فهو مجرد بمامل الحازم **الاحفاء** وهو خمسة عشرة حرفا نوح كاهل
 في هذا البيت مثل ضف انا جود شخص **ومد اللين** في هذا البيت
 دم طاليا فتر

لو صادف النون او نون الساكن بهذه الاحرف فهو اخفاء مثل عني وكريم وقتة فربما
 صلواتهم فتعريف الاخفاء بوجهات بين الاظهار والادغام وعادة عن الشد بضع
 الغنة **انما الساكن النون** مع الواو والياء في كلمة واحدة فهو اظهار مثل قنوان وقيل
 وصنوان **الادغام الثلث** فهو حرف الذي يسكن ولو صادف بضع بعض آخر
 فهو ادغام الثلث مثل في ارجحتهم وان اخرج بعضا من الواو ونصروا وتجة
 في الحج والصفة ولو صادف النون الساكن الساكن فادغام الثلث
 الغنة ايضا مثل تدروس **انما الساكن** فيها ثلاث حركات لو صادف
 بهم الساكن بهم الساكن فادغام الثلث مع الغنة مثل عليهم مؤصدة اطهر من جمع ولو
 بهم الساكن بالياء فهو اخفاء مثل اديمهم تزييد عجارة ولو صادف بهم الساكن بغير اليا
 مثل هم فيه لكم بكم **الادغام الثامن** وهي حجة في الحج وتثني في الصفة و
 بعض الحرفين مع بعض آخر فهو ادغام الثامن واما عجز المرفق وادغام الثامن
 احدها كما اذا مثل من سبت وقالت طائفة انقلت دعوتك ما عديتم واثابها كما اذا
 ثابها اظها ايليش ذلك انما لم يسل بالتي اركب معنا ويوما اتخذنا عرجا واختلعا
 صفة **الادغام التاسع** فهو الازر في سخره وصفته لو قارن بعض الحرف مع بعضه فادغام
 الثامن ويخرج حروف الثمان احدها الام مثل قل وقل وقل وقل وقل وقل وقل وقل
 فاذ لم يخلقكم وهو انما اخرجها وصفة **الادغام العاشر** حروفه اربع عشرة حروفا
 كلمات هذا البيت مثل ثم ووح زيار في حرفة ثم صدد ضيف طاب لمن دهم
 ولو صادف لام التعريف هذه الحروف فادغام العاشر اما لو صادف لام التعريف النون
 من هذه الحروف فادغام العاشر مع الغنة ولو صادف لام التعريف بغيرها فادغام
 العاشر بلفظة مثل الناس والشر والذين **انما الهمزة القوية** في حروفها اربع عشرة

حرفا ولو صادف لام التعريف بهذه الحروف فإظهارها والقوية وحروف التركيبا
 وهذا البيت مثل **الفرح** وحرفه صغيرة مثل العصر والجر والتمر **الفتحة**
 وهي حرف مثل فطحة ولو صادف واحده هذه الحروف الساكنة
 فتلقا مثل بدل جلود احد نحو الفاتحة الغنة الحرف والاضطراب وفي اصطلاح
 نقلت الحرف حتى يسبح كونه في قوة **حرف الراء** لو كانت الراء مفتوحة او مفتوحة
 تقرأ كبيرة مثل الرحمن الرحيم والروح ونظر الله وان كانت مكسورة تقرأ صغيرة مثل البقر
 وان كانت الراء ساكنة وما قبل آخرها مفتوحة او مفتوحة تقرأ كبيرة وان كانت مكسورة تقرأ
 صغيرة مثل الورد والرحمن شكره وشا التاني واستغفره واصطبره ما في صورة الاء
 لو كان ما بعد الراء حرفا من حروف الاستعلاء تقرأ كبيرة مثل مرصاد وقطاسا وفي حروف
 الاستعلاء حقه ضنط ونظ ولو كانت حروف الاستعلاء مكسورة نحو ان تقرأ صغيرة
 مثل كل فرق ولو كان ما قبل الراء عارضا المكسورة والراء ساكنة تقرأ كبيرة مثل جمع لبي رضى
 وان كانت الراء ساكنة وما قبلها ايضا ساكنة فهو غير مقيد مطلقا بل يعتبر ما قبل السكون
 ما قبل السكون مفتوحا او مفتوحا تقرأ كبيرة مثل بالصر من كل امره الصدوق وان كان
 مكسورة تقرأ صغيرة مثل بصير وقبر واما ان كان الراء ساكنة وما قبلها حرفا من حروف
 اللين تقرأ صغيرة مثل خير وسير **باب لفظة الله** لو كانت ما قبلها مفتوحة او مفتوحة
 تقرأ كبيرة مثل هو الله ونظر الله وان كانت مكسورة تقرأ صغيرة بالله **باب**
الضير كان ما قبلها الضير نحو كايكون متدا مثلا انه بدلر وما ليشته وانطقه ليشته
 لانه ضمير من اصل كايكون وان كان ساكنة فقصير مثل عليه الله وفيه او اما ضمير الراء كان في صورة
 الغنكان فبدر ما نافتة بالاتفاق **السنة** وهي في القرآن تكثر في اربعة مواضع **الوا**

اولها في صورة كعبه من مثل عوجا قبا **وانثيا** في صورة بس مثل من مرقدنا :
وقالها في صورة كعبه من ساق **وربها** في صورة الطيفين مثل كلابان
 فالسكنة هي قطع الصوت دون النفس مثل حسابه وكتابه واليه وسلطانيه
 ثم شمسالة المرسود بالسلطة التوفيق فيما كان الجوز حمره **ملا** سمي **وخل**
 والسلام **١٢٥٦** **شمس** **شمس** في عدة كبرى في **شمس**
 في مقدمة استاد الفاضل **مضرة** **شمس** **شمس** **الشمس** **شمس**
 ولنا **آمين** **بجاء** **السنة** **المستعمل** في **شمس** **شمس** **شمس**

پيشكوتايى

1) سوپاس و پيژانينم بۆجه نايى (د. مارف خه زنه دار) .. بۆ ئه و پيشه كى يه جوان و به نرخه ي كه بۆ ديوانه كه ي نووسيوه .

2) شاعير نه سه ره تاكاني شيعر نووسينيدا به نازناوى (رامز) شيعرى نووسيوه .. چه ند پارچه شيعرى كى له وانه يه بگه رينه وه بۆ ناوه راستى سيه كان به و نازناوه نووسيوه تى ... دوايى خۆي خه تى به سهر (رامز) ه كه دا هيئاوه و كردوويه تى به (ره هبه ر) .

3) سه باره ت به ري نووسى كتىبه كه .. به م شيوازه كارم كردوه :

أ - من خۆم نه سهر نه و پرئسيپه كارم كردوه كه بيتى (رى) له زمانى كورديدا نه گهر بگه ويته سه ره تاي (وشه) وه به قه ئه و نه خوئندريته وه و پيوست ناكا هيماي (7) نه ژيبرى دابنرى .

ب - له بهر نه وه ي شيعرى كلاسيكى له { كيش و قافيه و ضروراتى شيعرى } دا تاييه تمه ندى خۆي هه يه ... به چاكم زانى خۆم به يه ك جوړه ئيملا وه پابه ند نه كه م .

ج - له پيناو به روونى گه ياندى مه به ست و ناؤز نه كردنى مانادا .. وام به راستتر زانى كه متر (وشه لكاندن) به كار به ينم و .. تاييه تمه ندى خۆي ... بۆ (وشه) به يلمه وه .

د - سه باره ت به پيشه كيه كه ي د . مارف خه زنه دار .. ده قى نووسينه كه ي نه وم هه ر به (ئيملا) كه ي خۆي تايپ كردوه .

ه - نه و وشانهی زۆر به پێویستم نه زانیبی .. په راویزم بۆ نه کردوه ,

4 (سوپاسی ماندوو بوونی .. کاک (غفور رحیم محی الدین) - کارمه ندی کتیبخانهی گشتی نه سلیمانی - .. نه کهم بۆ تایپ کردنی شیعره کان و به شیک نه نووسینه کان .

5 (نه م پارچه شیعرهی لا په ره (106) که به زمانی تورکی یه و نه سه رخانهی (غه زهل) نه ژمار نه کری ... وام به چاک زانی - وه کو خوی - به ده سنووس بلاوی بکه مه وه .

درخواستی (۵۸)

ایدهم تعجب اول شود که کم بود در بخون اول
 شود که اگر جفای عالم هسته مضرت بود
 رافت میباید آورد اول ما نمی معلوم بود
 با اول بود بخانم تا که ما نام معلوم
 صورت جهانانه روشنی اول معلوم میکنیم
 بی نزدی قلمی
 روشنی صحای عدم میاید بخون خالی
 بخون میاید بخون اول زمان آمد اول
 گداز اول عالم طالع اول رسید هر که نزدیک
 بویله در سخاوت در زبیر عالم ایچیدیم اول
 گداز اول رسید اول عالم طالع ایچیدیم
 بارو ایچیدیم بخون (در جبر) صحای رسوا اول

م ۹۰

غزه لیکلی (دهبهر) به زمانی تورکی به خه تی خوی

4) وینه و دۆکیومیئت.

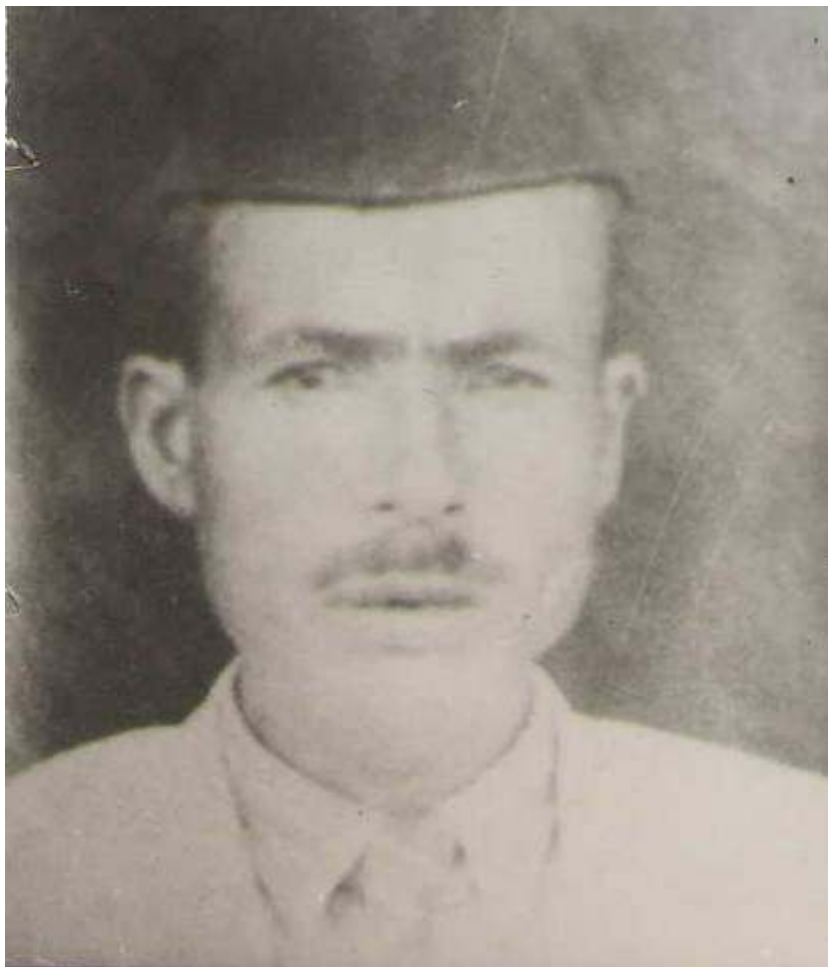
1) پینج وینه, که به داخه وه ! هه ر نه وه ندهم نه لا ماوه شیاوی نه وه بیئت نه م کتیبه دا دایینیم .....

2) هه ندی ده ستنوس و به نگه نامه و یادگاری, که به گشتی نه کتیبه که دا باس کراوه, وا پیویست نه کا لا په ره گرنگه کانی بخرینه بهر چاو ....

که رکوک - سالی/1927 نه وکاته دا نه مزگه وتی قه لا (مستعد) نه بی

{ مستعد = دوايين قوناغه کانی فه قییه تیه... که ناماده یه بی به مه لا }

سائی / 1939 ماموستای یه کهم (المعلم الاول) نه قوتا بخانهی
سهره تایی (سه نگه سهر)

له کاتی به ستنی یه کهم کونگره‌ی ئیسلامی له به‌غدا سانی / 1965
له‌وانه‌ی که نه‌ریزی پیشه‌وه‌دیارن.. (ره‌ه‌به‌ر) یه‌که‌م که‌سه له ده‌ستی چه‌په‌وه

1965 / کونگرہی نیسلامی .... رہبہر دوم لہ لای چہ پھوہ

نهم سهر گوزشته‌یه وا پیویستی کرد .. که گشت ده سنووسه که بلاو بییته وه ...

Handwritten text in a cursive script, likely Persian or Arabic, on aged, yellowed paper. The text is arranged in approximately 25 horizontal lines. On the right side of the page, there are vertical columns of numbers and some additional markings, possibly serving as a ledger or index. The numbers include 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100. The text appears to be a list or a record of some kind, with the numbers corresponding to the lines of text. The paper shows signs of age, with some staining and wear at the edges.

همیشه در وقت بیچاره که تلاشش زمین بجایم کا
 در بیارم در این روزگار من تمام زمین بجایم کا
 خدایا
 خدایا عجزه در این اوستون را تا امان بیارم
 در این بیچاره ای که در این زمین بجایم کا
 تلاش
 خدا تا کرده با این زمین خدا که ماه شمارت
 در این زمین بجایم کا تلاش
 همیشه این نامی در این زمین بجایم کا
 خدا آنم در این زمین بجایم کا
 تلاش
 این زمین بجایم کا تلاش
 در این زمین بجایم کا
 شریک و مستحق زمین بجایم کا

پارچه شیعیکی (دهشوووس) به خه تی خوی

۴

عزیز سلام رسانم
 و عرضم را دعا خوانم ظم این قضیه بیع فضولیات
 و بیع فضول آنچه در نزد خضر جائز است و لیکن
 معتقد است بر رضای مالک کافر اثبات بشود
 که مالک دختر است و اول درین معامله رخصت است
 آن معامله و ببادله جائز تر شود و دلیل خصم قبل ازین
 بدر برای دختر معامله با کرده است تأیید ندارد مگر
 اثبات شود که در خصوص آن خصوص نیز اخلال در ترکیبش
 کرده باشد و این هم واضح است از مجموع بیادیه الذی
 احمدی

نامه ییکی خوالیخوشبو (مهلا احمدی فرقان) ه به فارسی ، میژینه که ی نه که پینه وه
 بو کوتایی بیسته کان ، دهریاری (مهسنه له ییکی فیهی یه) .

الحضور الاخ الشفيق والاول من الال الشفيق شيخنا الميرزا

عزیز جان و محبت و وجہانی شیخ طہ افندہ ما یانکہ لہ ضرورہ صحت بودہ و خبرین
 جفا دالہ اسلئے نصف الموال و کو فرضم زانا نہ کہ خوانی تہ کار خاطر علی اعتبارنا
 بکلیا اجمدان و ایہ کہ صحت و موفقت برقرار بلکہ تہ احوال ام طرفہ برسن الحمد للہ
 سہ ہمتا باقیمہ تہا فخریہ صفا و کوموت جہان فخریہ ہمتہ لہ پیش بودا البقا
 جلیق کرد کسینہ برنگشتہ نیکستین صباچ ہلسا ہونو فخری کردو بجای خوار بود
 گتو کجا بخت و مارکت لہ پیش ہم سادہ و خرم ہونا گشتہ بکہ تاکہ رختی ہو
 یا نکتہ کرد بر وفاتہ کرد بو عزالہ لہا و لہا ایمنی جہاں کس لہی جہاں جہاں
 فلک ساق اجلتہ خلائی بادہ نوسا ان مجلسی دی خلافت نسبت اصلاح کسہ
 ازین جا موازین ساق ازین می ہمتہ امینہ خان چونہ کیف حیلہ لہ دلی نشکینہ
 اوہ بار غارتہ بین الارضی و السماء سلامی لہ دکم و اہل خانہ خان و با بیز سلاہ
 لہ دکن ہ چارہ عباس میر آختر سرد لہ پیش وفاتہ کرد باقیہ دستا ز سلاہ
 رسلا شای دکن ملا جلیل لہ ہلائی بکلیہ بنوہ ہلائی تر سوار بودہ قرخی و چوہ
 و نوم ما قال الخیر الزاہی و جمالہ اکر ان اہل جان ہمتا باش اختر زانگشتان
 گزردن سہ انگشتہ شہادتہ ہون لہ بلایشی سی و دوہ ای اور شاعر ہلائی
 خوب فرمودہ ازہ بر فرقم نہاد گفتہ ہونہ گفتشوی سیر اولاد ام ہر چہ آید
 بگذرد شاعری و کفر فرمودہ ہر بلای کہ ز آسمان خیزد باید اول بہ پیش ما آید
 ملا جلیل قالہ مکرر امام شعرانہ بخوبیند توہ کلمہ اراونہ گفتہ کورین ہمتا کرد
 باقیہ باقیہ کما پیش و ہوا و لہو کما یوشن بر باد و کمال با شہادہ او پیش دازیم نیم

نہم نامہ یہ نہ کہہ ریتہ وہ بو سہرہ تہای سالانی سی، لہ شونیکدا ہہوالی مہلا جمیل روژہ بیانی تیدایہ

برای رسیدن به شیخ
رحم در آن روز به شیخ
روان علم اختری بود
صدیقی گفته خرابی کار
اگر بپسندید خود را
صفتان بگویم در آن کتب
سخن بگویم همان در طلب
آگاهی نو نوی عربی
بپسندید از انوی رسول
درها فضا که بیرون شیطان شود
انجا پند سگنی کلام
کلام خود را نوی تمام
قرمان و بگویم خود
و بگویم خود را نوی

چشم بپسندید از انوی رسول
در آن روز به شیخ
سخن بگویم همان در طلب
آگاهی نو نوی عربی
بپسندید از انوی رسول
درها فضا که بیرون شیطان شود
انجا پند سگنی کلام
کلام خود را نوی تمام
قرمان و بگویم خود
و بگویم خود را نوی

در آن روز به شیخ
سخن بگویم همان در طلب
آگاهی نو نوی عربی
بپسندید از انوی رسول
درها فضا که بیرون شیطان شود
انجا پند سگنی کلام
کلام خود را نوی تمام
قرمان و بگویم خود
و بگویم خود را نوی

نامه‌ی (مه‌لا شیخ محمد) ی برادری به هونراوه

ان شيخ طه ابن شيخ سعد كان تلميذا في مدرسة محمود الخال لقد اخذ الراتب في دائرتنا
والصف الذي كان تلميذا فيه يعادل للصف الاول من الثانوي ويمتبر مأذونا من التوسعة ولذا اعطيا
ورقة الشهادة المذكورة الى المرفوع ليجزها عند الحاجة اليها

المدرسة الاولى بالمدرسة الوضعية

المدرسة الثانية

المدرسة الثالثة

مدرسة

مصادق على توقيع السيد والسيدة

مدرسة اوتة
٢٦٧/٢٧٤٤
١٤٠/٧/٤٨

بروانامه‌ی خویندنی ره‌سمی یه‌کنی نه قوتنا بخانه دینی‌ه‌کان که نه بیسته‌کاندا له‌وی خویندووویه‌تی ،
بؤیان به‌رامبه‌ر کردوه به‌ ناماده‌یی نه‌و سه‌رده‌مه .

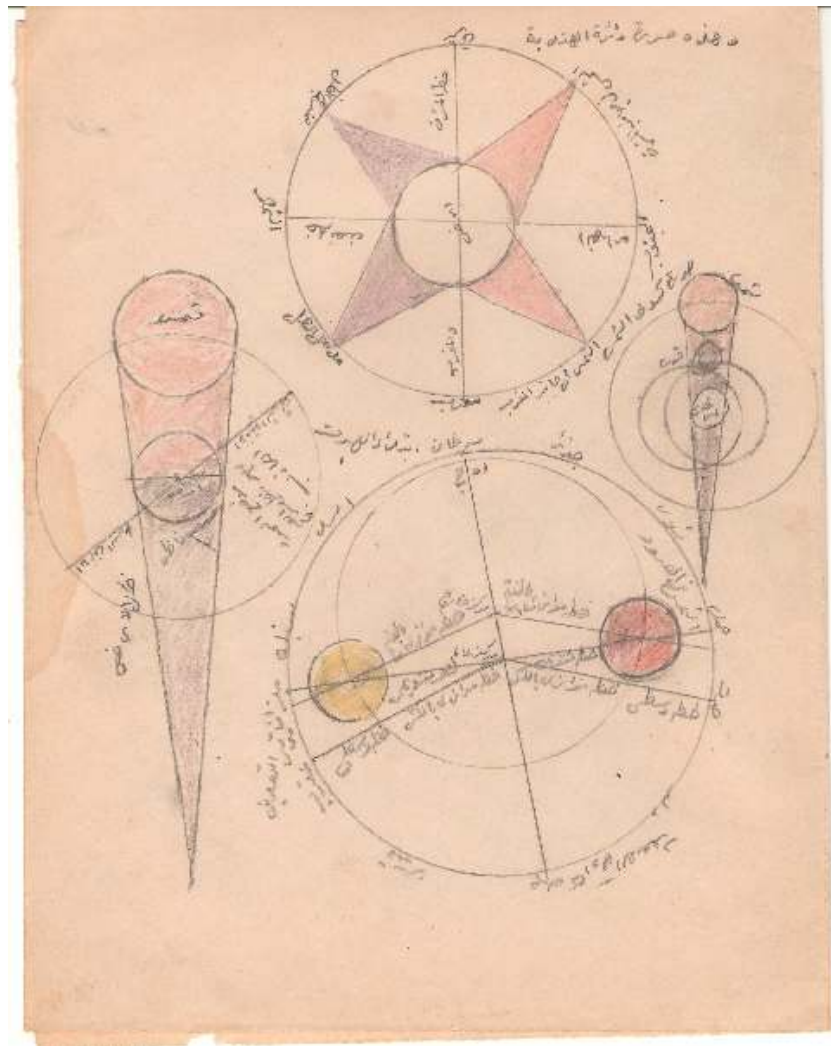
في مداسج هذه المنيّة . وحق عليه انجم السعارة في رصد النظر الى
صنعة المنقبة . ناقلة هذه المنقبة . وصاحبه هذه المنقبة . فائق
مقائيق العلوم والمعارف . وجامع دقائق الرسوم والتطبيقات
المترقى في احراز الفنون مداسج الكمال والمتميز بصنعة الفضائل
بين الأقران والأشكال نتيجة علماء العلوم الرسمية ونجدة
كبار المشايخ الصوفية العالم الكامل والواعي الفاضل الشيخ
ابن الشيخ سعيد وفقه الله ليشاء ويريد فإنه قد بذلك نظراً
معه أيام دهره وصره معظم زمانه عمره نحو اقتصاص شوارح
الرسوم العقلية واقتناؤه فوائد العلوم النقلية ثم صاحبهنا
برهنة من الزمان ولازم مجلس افادتنا في بعض من الأولاد
وقرأ عندنا من المنقول والمعقول ما به تحقق لدينا انه مقبول
وهو الفاضل على جانب عظيم . وصيق لانه قد فعله ابناء الطلبة
في سلسلة اباؤنا النقيب فما بعدنا على التوبة الخالصة وتعالى
ودوام ذكره وقلبه وعلى القيام بقى عند الاسلام وحقوق المسلمين
فيما بقى من عمره . والتحق بالاخلاق الكريمة والأفعال المرضية

به شیک له اجازہی مہ لایہ تی کہ نہ لایہن خوالیخوشبوو (مہ لا احمدی مہ لا حکیم) ہوہ پیی دراوہ ، ناوی
چہ ند زاناییکی کوردی تیدا دیاری کراوہ کہ دوا بہ دوا یہ ک دین .

المستفهمه وقرآنه القرآن بالترتيب . ولا شغل بالفقه والنسب
والحديث بالتبجيل . وهذه الشروط اخذت عدينا وخدمت الينا
من مشايخنا الزمانيه واحدا بعد واحد . فأجزنا له تدريس
العلوم النقلية ونشر في ندها . وأهزب الرسوم العقلية
وبسط مؤلفها كما اجاز في ^{السنين} العهد المالمين وأعلم الزاهدين
بسر سماء العلم ويكسر ذلك الحام ^{شاه} فعي أو انه في العلوم النقلية
في اوله زمانه في العلوم العقلية صاحب الحاشي المنفذه في فني
الاصول والبيانات وله القدح العلي في الرياضيات جمال الملة والديه
ابو بكر صرح على حكت أفتك ابراهيم الحاج عبد الوهاب اسكنه في الفردوس روى الملك
التقريب بأجازته عن استاذه زهير المتقديين وامام المتأخرين
شمس الأبرار وتاج البقار مقدم المحققين وسند المدققين مولانا
عبد الله أفندي الجلي طيب البشره بفضايه ذاته العاني . بأجازته عن والده
اعلم الصالحين اصح العلماء كان محمد محمد بن زاده جعل الله له
الحسن ونيازه بأجازته عن شيخه المتورق عليه بالنور الرباني
صاحب الشهادة والمطالع عبد الرحمن أفندي الزهيراني . قدس سره النبي

الشهادة آجالنا آمين بجان ربك رب العزة عما
 يصغون وسلام على المرسلين والحمد لله رب
 العالمين قد تصارف هذه الوجيزة اللطيفة
 وقرائة هذه السلسلة الشريفة سنة الف
 وتسثمائة وأربعة وسبعين للهجرة
 النبوية على صاحبها الف سلام
 ورحمة
 المدعي الخبير
 المدعي الخبير

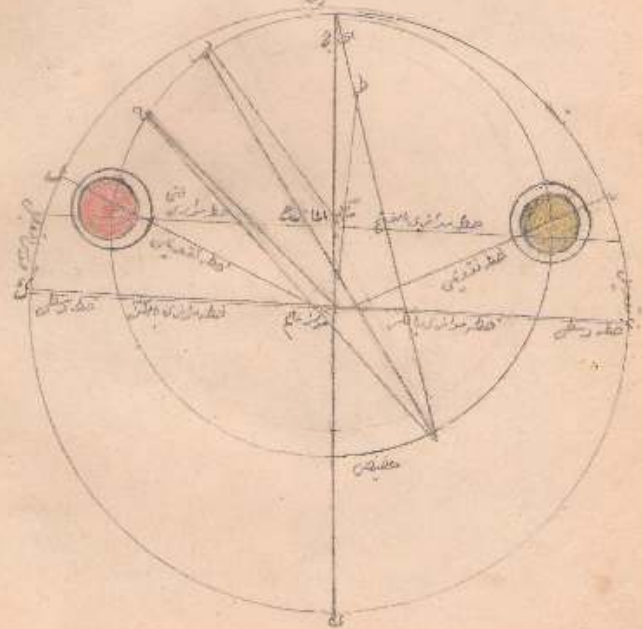
نه مه دوا لا پهره ای اجازه که به (دوانزه علم) ی یان پی وتوه .. له / 1374 ه پی دراوه، پیوستی
 نه کرد نیردها گشتی بلاو بکه مه وه

- 1 -

ویندی نه خشه بیکی فیزیائی فه له کی ... سالی/ 1927 .. که مه نه هج و باوه ری نه و سه رده مه بوه, به دهستی خوی کیشاویه تی ...

الشمس والارض والزهرة والحدس

حركة وحولها في طالع سعد في ١٤٤٧ هـ في فوم مكة المكرمة

السيد طه سعيد الامام في مسجد الحاج خضر
المديح - نقل

مديرية منطقة اوقاف كركوك

العدد ٢٩٧ / ٢٨٨٦

التاريخ ١٩٤٨/١٣/٤

بناءً على صدور الارادة الملكية المطاعة بتفكيك من الامامة في مسجد الحاج خضر الى الامامة
بمسجد الشيخ خضر فعليه نرجو انفكاكم من ^{المسجد} ~~الجامع~~ الاول والمباشرة في المسجد الثاني واعلاننا .

الحج
مديرية منطقة اوقاف كركوك

صورة منه الي -

مديرية الاوقاف العامة - اشارة للكتاب المرقم ٢٢٢٩٦ والمؤرخ ١٩٤٨/١١/٣٠ للاطلاع .
المحاسبة - المصرف - للاطلاع والتاشير وصرف راتبه على حساب المسجد الثاني اعتبارا
من صباح ١٩٤٨/١٣/١ .

اسماعيل / ٤

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرقم :
التاريخ :

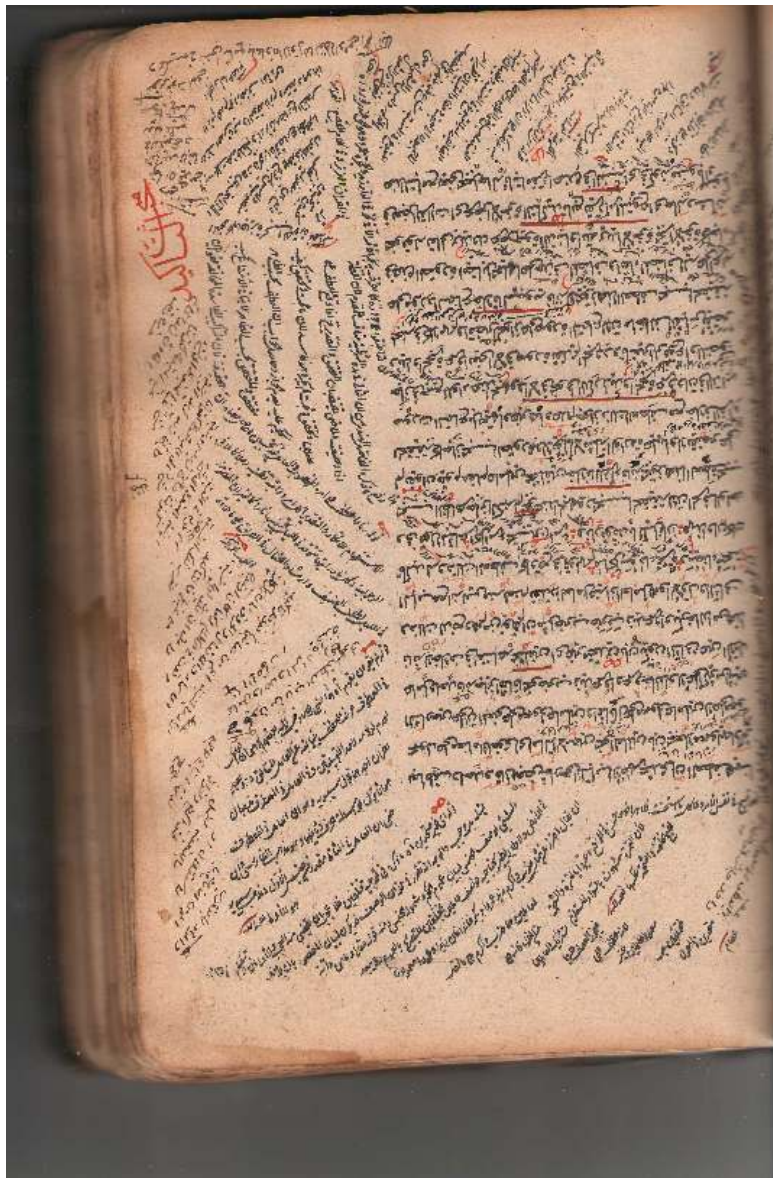

مكتب
اللجنة العليا للمؤتمر الإسلامي العراقي
(الدورة الاولى)
جامع الوديع في - الباب الشرقي
بغداد - تلفون ٨٨١٢١

فضيلة الشيخ محمد سعيد المحمد اماكرو خطيب جامع الشيخ فخر

باسم اللجنة العليا للمؤتمر الإسلامي العراقي في دورته الاولى اتشرف بتوجيه الدعوة اليكم لحضور
جلساته ، والمساهمة في نشاطه الديني لتنسيق العلاقة الوثقى بين علماء العراق كافة باتخاذ الخطوات الايجابية
في صوغ حياتهم الراحنة على ضوء شريعة الاسلام الخالدة ، وهدى الآية الكريمة « إنما المؤمنون اخوة »
ليتسنى لكم العمل متضامين على معالجة قضايانا في العراق . وذلك خلال المدة الواقعة بين ٢٤ / ٣٠ صفر
١٣٨٥ (٢٤ / ٣٠ حزيران ١٩٦٥) وستنضم اللجنة العليا بنفقات ضيفتكم جلا ورحلا طوال ايام
المؤتمر . فيرجى حضوركم الى بغداد قبل انعقاد المؤتمر بثلاثة ايام .
والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

رئيس الشرف للمؤتمر الإسلامي للعراقي
(الدورة الاولى)
الحاج نجم الواعظ
مفتي الجمهورية العراقية

نهم کتیبه کونده دهر باره ی فقیهه .. مولکی شیخ خدر بوه، به قه لہمی خوی روونکردنه وه و په راویزی نه سهر
لا په ره کان نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين
الطاهرين الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين
الطاهرين الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين
الطاهرين الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين
الطاهرين الطاهرين

که بافتن از سند شریفیت که در سنه هزار و هشتاد و نه در شهر کربلا در روز دهم ماه
آبشنه کوچ و حضرت سید کبیر کبیر با برادرش آن زمین و کوه و جزیره با بیخ چوب
که در محال قرینه تیره که است که شهر بزرگ کعبه ابراهیم است و در وادی قرینه مذکور است
در بابی رزی عتاس حمزه واقع شده بحسن رضا خورده است و در روز هفتم سنه
بیست و نه در بیست و نه چرخ بعد از آن زمان شریفی که ملک کبیر خود را است و بیست و نه
نوزدهم است خود ند حضور شاه ابراهیم قوی از ایامی در قوف سنه و الا آن و غیر آن
بر سر آن ملک مذکور نماید و الحال آنکه جلال صوفی مذکور است و حرام است
این جزو کلمه فاش شد تا لد الحاجه حجه با شد و در ایام علی مرتضی علیه السلام

الحقیر ضرف الدیادی
حکایت کند

(گری به ست) یکی فروشتنی مولک، نه سهر دهستی شیخ خدر کراوه

بود ایستد عبد الزاق تا کله لبر ابراهیم ساکی قزلب
 در حضور ۱۴۱۱ مرقوم بزوجه مخونی خاظم بنت مسید علی
 طلق داد بشرط اینکه و عده سه ماه هر ماه ده موز
 بزوجه بدد مسفوره به ۱۴۱۱ موز فقط عده او را اولاد
 به ۱۴۱۱ موز مسفوره از مسفوره ابراهیم موز صد امانت
 مسفوره مخونی لبر ابراهیم عبد الزاق نام مخوری چند
 مخور از عذای که تدکار است
 ۸۷
 ۴۸

ال
 سید محمد علی
 سید محمد علی
 سید محمد علی
 سید محمد علی

ط.ه. الشیخ سعید
محلہ امام قاسم - تکیہ الشیخ محضر
کربلا - العراق
۱۹۵۰ / /

کلیشہی نامہ نووسین ... کہ نہ درہسی نہ و کاتہی خوئی نہ سہرہ

نقشه‌های دیگر
 کله صد بزرگ گنوار چنانچه نقشه‌های
 هوایان کله‌های لامکاتین نقشه‌های
 خدا چون عشقه بدل ایدرک زاد ارشادی
 چو آفرینان قصه عارفانند نقشه‌های
 در میان آمده خواننده و سخنور ایدرک
 سبوق خوابان هم خوابکاران نقشه‌های
 حقیقتی صفای قلبه اهل اولیای
 شریفی خرمین حریفی امانند نقشه‌های
 حال کرات سخنورین ایدرک گنوار
 بو خورنده عارفان ایدرک عیاضو نقشه‌های
 ایدرک هر شایسته ایدرک ایدرک ایدرک
 (لا اله الا الله) ایدرک ایدرک نقشه‌های

قه‌صیده‌ییکی شیخ‌ره‌زای تائه‌بانی به تورکی نه ستایشی نه قشبه‌ندیه‌کانی که رکوک
 که ناوی شیخ‌خدر به (خواجه خضر) نه‌هینن

ژماره‌ی سپاردن :

**له به‌ریوه‌به‌رایه‌تی گشتی کتیب‌خانه گشتیه‌کان
(ژماره / 1794 سالی 2010) ی پی دراوه**

نرخ‌ی / 2500 دیناره